

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 25 (425), serie nouă. Miercuri 30 iunie 1999. Preț: 3.000 lei



EUGEN URICARU

Sfârșitul mileniului pune în față proba morală. Elveția nu este membră a ONU. Pe teritoriul Elveției s-au așezat primele instituții ale lumii viitoare - Liga Națiunilor și oficii ale ONU. Elveția se încapățânează să-și respecte statutul și regulile chiar împotriva propriilor interese. De ce oare? Poate și pentru că elvețienii au înțeles că interesele sunt momentane însă regulile trebuie să dureze.

Demersuri și itinerarii europene - număr special -

MARIE-CLAIRE DEWARRAT

Călătorii, exiluri, plecări și veniri ale unora sau altora de-a lungul generațiilor, totul pornea de aici pentru ei. Totul îi aducea înapoi. Toți erau acolo, și el, și acel univers de ierburi, de ape și de pietre cu care se juca gândindu-se că-l va transforma în neant, atunci când se afla, seara, în vârful dealului sub ultimul copac din lume.



D. 491

PARIUL CU LUMEA LITERATIILOR

de MARIUS TUPAN

Prezența unui grup de scriitori și editori în centrul Europei a însemnat - după cum atestă și jurnalul doamnei Magdalena Popescu-Marin din acest număr - un eveniment cultural de amploare, o vizită fecundă, pe care mulți intelectuali autohtoni de-acolo, dar și români stabiliți în Occident o așteptau de mai multă vreme. Cea mai promptă și mai expresivă opinie în acest sens ne-a furnizat-o Marinela Somazzi-Safta, sociolog din Lugano: „A venit vremea când noi, cei risipiți prin lume, fugim după informații despre țară ca voi, mai ieri, după un străin. Fiindcă ni se distribuie, îndeosebi, date despre țigani și handicapați. Iivirea scriitorilor români ne oferă limba revitalizării noastre.”

Într-adevăr, curiozitatea ca și interesul constant atrădate de toți acei care au venit la întâlnirile noastre, întrebările incitante, ca și dezinformarea ce mai circula prin mass-media europeană ne-au confirmat convingerea că imaginea României în afara granițelor țării nu-i una dintre cele mai avantajoase. Vina, desigur, nu trebuie căutată în afara ambasadelor și consulatelor noastre, dar, decamată, nu despre astfel de lucruri ne-am propus să scriem în acest număr special, mai ales că în țările vizitate de noi, situația diferă întrucâtva. Dovada: un traseu impecabil organizat, trei scriitori (Grete Tartler, Stelian Tăbărași, Viorel Grecu), hotărâți să infirmе statura diplomatului rigid și ascuns în circuite secrete, confruntările de idei, folositoare chiar și celor care se mai constituie - încă! - într-o opoziție la actuala putere a României. Călătoria, o aventură mai ales în spirit, e de preferat întotdeauna plantelor și tipăriturilor ad-hoc, ivirea mesagerilor culturali, mai ales

acolo unde există câteva confuzii axiologice și destule intoxicații artistice (!) pot avea efecte spectaculoase. Ne-am convins de toate astea în spațiul universităților, unde explicațiile persuasive și răspunsurile prompte ale delegației noastre au impresionat, în redacția editurii Ammann, când oferta noastră l-a surprins plăcut pe manager, interesat, în final, de transpunerea în limba germană a unor cărți de valoare, tipărite în România în ultima vreme. Apoi, în cadrul discuțiilor particulare, căci occidentalul, cu multe rețineri și prejudecăți, avea să descopere, cu prilejul trecerii noastre pe-acolo, și alte performanțe ale literaturii române, decât acelea pătrunse în bătrâna Europă pe alte căi, uneori mai puțin ortodoxe.

Firește, organizarea breslei noastre, rolul ce i se atribuie creatorului român într-o țară abia scăpată dintr-o dictatură, inițierea numeroaselor festivaluri ale poeziei, întâlnirile sistematice ale scriitorilor români din întreaga lume (stațiunea Neptun a fost des invocată, ca și rezultatele obținute acolo), ajutoarele ce se acordă scriitorilor aflați în dificultăți materiale, exploatarea patrimoniului existent în dotarea Uniunii Scriitorilor i-au interesat pe creatorii occidentali, mult prea izolați în grupuri și grupulețe, în zone și cantoane. Susținerea celor douăsprezece reviste literare și a unei importante edituri, am numit-o pe aceea condusă de Dan Cristea, „Cartea Românească”, deschiderea lanțului de librării din țară, refuzul unor creații de tipul Coca-Cola, înființarea unui Institut al minorităților (e vorba, firește, de sediul de la Gura Văii, în fosta reședință a lui Ceaușescu) au fost alte date și argumente care au pledat pentru

emanciparea și individualizarea breslei noastre, într-o societate în care alienarea și divizarea ne pândesc la tot pasul. Facilitățile de la casele de creație, cum puțin se află în lume, sprijinul financiar, acordat celor care se deplasează în străinătate, ca și alte ajutoare date autorilor cu diverse prilejuri au stârnit cuvinte de admirație, fiindcă nu pretutindeni se întâlnește astfel de situații benefice. Era de datoria noastră să ne prezentăm breasla și activitățile acesteia, fiindcă numai o reală carte de vizită consfințește statutul unei instituții serioase, dar crează și premisele unor relații internaționale solide și de lungă durată. Și, prin aceste demersuri culturale, nicidecum turistice, cum ar fi tentați să creadă cărcotașii și răuvoitorii, care mai văd roșu în fața ochilor când se întreprind manifestări de susținere și de difuzare a literaturii noastre, delegația a reușit să reanime destule contacte, abandonate în timp, să stabilească altele, noi, să trezească interesul pentru arta și cultura română, să pună în

circulație și alte valori, încă necunoscute în Occident. Ne-a bucurat faptul că pe-acolo Tzara, Ionesco, Cioran, Eliade, Arghezi, Blaga erau pe buzele multora, dar noi nu am întârziat să-i numim și pe alții, spirite de avergu care pot figura, oricând, în marile conerme artistice ale lumii. De altfel, printre preocupările noastre se înscriau și lansările de programe culturale, creație sută la sută a Uniunii Scriitorilor (deși există destule instituții plătite special pentru așa ceva!), identificarea și promovarea valorilor care merită să intre în circuitele universale și, nu în ultimul rând, stimularea străinilor (prin burse și invitații speciale), pentru a învăța limba română mai ales a acelora dispuși să transpună o parte din operele noastre în limba lor de baștină. Fiindcă au ajuns la acest capitol, trebuie să salutăm strădaniile lui Stelian Tăbărași de a ține la Copenhaga un curs în acest sens, apoi, intențiile lui Viorel Grecu, a înființa ceva asemănător la Lugano. Bine ar fi ca în toate țările lumii să avem astfel de inițiative, dacă dorim să ieșim din conul de umbră în care ne mai aflăm, cu sau fără voie noastră. În acest context, ar fi multe de discutat. Aparatul diplomatic, prea puțin modificat și întinerit, ca și ațipirea în fotolii a unor ambasadori, ajunși acolo din considerente străni, rămân situații pe care ar trebui să le discute, cu mai multă promptitudine, guvernul român. Despre căpătuirea unor neguțatori de lumere am mai vorbit și cu alte ocazii. Dar, mai important decât orice, rămân depistarea, ironizarea practicilor aculturale, manifestărilor pompieriste și triumfaliste, care nu dau măsura reală a potențialului nostru artistic.

Prin (și cu) puterile noastre modeste, ne am propus să regândim și să restabilim, altfel decât până acum, relațiile dintre uniunile de creație și chiar dintre autorii, rămași izbeliște în multe centre ale lumii, să antrenăm la învățarea limbii și tălmăcirea literaturii române sub alte auspicii pe accii care-s dispuși să se ocupe, îndeosebi, de estu continentului, să stimulăm creația românilor rămași tot pe meleaguri străine, dintr-un motiv sau altul. Dacă puțini sau întors în țară, cauză nu trebuie găsită numai în anturajul lor. Poate altădată, și alții vor depista condiții prielnice și revină la muncă. Dar, până atunci - timp pe care nu-l putem încă prevedea! - rămânem acționari în spațiul pe care ni l-am ales: recurgem la tot felul de inițiative, ca literați români, oriunde s-ar afla, să nu se simtă izolați și părăsiți. Un prim demers, sperăm benefic, editarea acestui număr special. În paginile Luceafărului de azi veți descoperi nume noi semnatare care nu vă sunt totuși străini, în publicații mai rar în revistele noastre culturale. Pe lângă creatorii români, stabiliți în țări vizitate de noi, veți întâlni și autori din acele zone care, bănuim, vor oferi o imagine favorabilă literaturii de-acolo. În timp, diverse ocazii, practicile de acest fel vor diversificate, iar inițiativele similare nu vor lipsi. Rămâne să stabilească și cititorii noștri căi ar mai fi posibile, ca promovarea literaturii române în lume să devină o îndeletnicie perpetuă și profitabilă, iar autorii veritabili să se bucure de faima meritată nu numai malurile Dâmboviței, ci și pe ale Senei sau ale Rinului. Nu ne gândim decât la o primă etapă.

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul

Cu sprijinul Fundației Soros pentru

o Societate Deschisă și al Ministerului Culturii
Redacția:

Laurențiu Ulici (director)

Marius Tupan (redactor-șef)

Liviu Crișan (tehoredactor)

Simona Galatchi (corector)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,
telefon 659.67.60,
fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala

sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

Tehnoredactare computerizată:
FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

putem fi citați pe internet la adresa:

<http://bic.romlit.ro/email/luceafarul@bic.romlit.ro>

CU OCHII-N PATRU PRIN VIA MALA

de LAURENȚIU ULICI

Sunt pentru prima oară în Elveția: țara cu patru limbi oficiale, cu patru culturi, cu patru feluri de a gândi, cu patru tipuri psihocomportamentale, țara în care diferența e mereu relevantă. Înăuntrul unității asigurate nu doar de apartenența statală dar și de apartenența lingvistică. Mă interesează înainte de toate modul de exprimare al fiecărei componente etno-culturale în propria-i „cameră“ și, apoi, felul în care „camerele“ structurează „casa“ helvetă.

Mai întâi „camera“ germană, cea mai mare din toate, un veritabil living-room al „casei“ elvețiene. Frapant este aici (la Zürich, în special) spiritul german: riguros, ordonat, calculat și levotat principiului eficienței.

Dacă din punct de vedere economic e mai presus de orice îndoielă că partea germană păstrează supremația în Confederație, în ceea ce privește dimensiunea culturală, în speță literară, contribuția germanofonă este oarecum la paritate, cantitativ dacă nu și calitativ, cu aceea francofonă. În regim de audiență universală, scriitorii de limbă germană sunt

mai cunoscuți decât cei de limbă franceză, și e și numai gândindu-mă la Max Frisch și Dürrenmatt. De altfel, centrul organizatoric al literelor elvețiene se află în partea germană, la Zürich. Cu o adiție de avangardă binecunoscută, cu o erboare creativă pe cât de acaparantă, pe atât de disciplinată, cu o tendință de expansiune vizibilă la tot pasul, spațiul cultural germanofon din Elveția nu pare să se lase stridențelor afective și comportamentale specifice statutului de minoritate, ori de minoritate, dimpotrivă, e în de orgoliul calm și adânc al apartenenței la marca cultură germană.

Cu totul altfel arată „camera“ română, cea mai mică din toate. Parcă mai aproape de faza etnografică, lumea elvețienilor români, în inima muntoasă a Elveției, există deja consolată la propria-i dispariție, în ciuda eforturilor de conservare lingvistică și cutumieră, receptate adesea ca expresii ale unui amurg exotic. Economia agrară de zonă muntoasă îi răspunde o cultură preponderent folclorică, a cărei arie literară mizează pe originalitate și - paradox propriu comunităților etno-culturale în declin - pe orgoliul forma scriitorii de a păstra vie limba română în pofida faptului că locuitorii

zonei române vorbesc tot mai mult germana, în primul rând cei care lucrează în industrie, comerț, sănătate, învățământ și servicii. E cu atât mai admirabilă osârdua aceasta întru cultivarea în scris a limbii române cu cât sentimentul de care sunt pătrunși elvețienii români - chiar dacă ei n-o declară întotdeauna - este al vechimii istorice în geografia helvetă, sentimentul

elvețienilor din „camera“ italiană, cu centrul la Lugano. Motivele melancolice lor nu sunt însă legate de pierderea limbii - un asemenea pericol nu există, cel puțin deocamdată - ci de sentimentul înstrăinării față de lumea culturală italiană careia constitutiv îi aparțin și de sentimentul marginalizării în arcaul cultural elvețian. Vivacitatea meridională și spiritul mediteranean - pe de o parte, bunăstarea economică și performanțele de civilizație - pe de alta, lasă cu greu să se vadă inconfortul acestei stări de melancolie în care se amestecă inanalizabil orgoliul, neputința, speranța și resemnarea. Scriitorii însă o spun și, mai ales, se străduiesc să găsească soluții dar - interesant - mai curând în direcția reintegrării depline în cultura italiană decât în direcția evitării marginalizării în spațiul elvețian. Își fac piața la Milano și sunt mai interesați de ce se



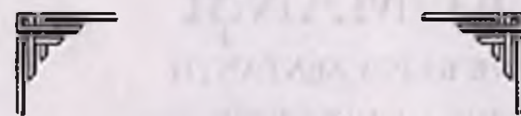
aborigenului, ca să zic așa. Nu-i nici un fel de donquijotism în asta câtă vreme mai toți cei pe care i-am întâlnit au conștiința clară a crepusculului etnic și cultural pe care-l trăiesc.

Ceva mai optimistă e starea de suflet a

întâmplă - literar vorbind - la Roma sau Torino decât la Zürich sau Geneva. Și totuși orgoliul local, tipic helvet, nu le lipsește - cel puțin când evocă istoria zonei.

În sfârșit „camera“ franceză, nu atât de mare ca „living-room“-ul german dar la fel de dinamică în interior, mai orgolioasă chiar, măcar la nivelul istoriei și al tradiției culturale dacă nu și la cel al dezvoltării economice. Elvețienii francofoni, scriitorii lor cel puțin, nu se simt deloc marginalizați în cultura franceză și țin să amintească mereu de marile performanțe ale Universităților din Geneva și Lausanne, mai cu seamă în materie de meta-literatură (teorie literară, istorie literară, eseistică filosofică), ca probă peremptorie de complementaritate intramuros. Elveția franceză este din punct de vedere cultural la fel de activă și de decomplexată precum este Parisul însuși, care pare să-i fi fost model inclusiv în privința magnetismului cosmopolit.

Parafrazând o anecdotă celebră privitoare la numărul evangheliștilor așa spune că - în final - cele patru limbi oficiale ale Elveției sunt trei: germana și franceza!

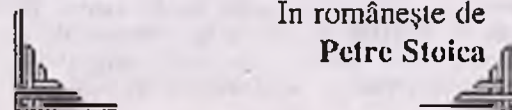


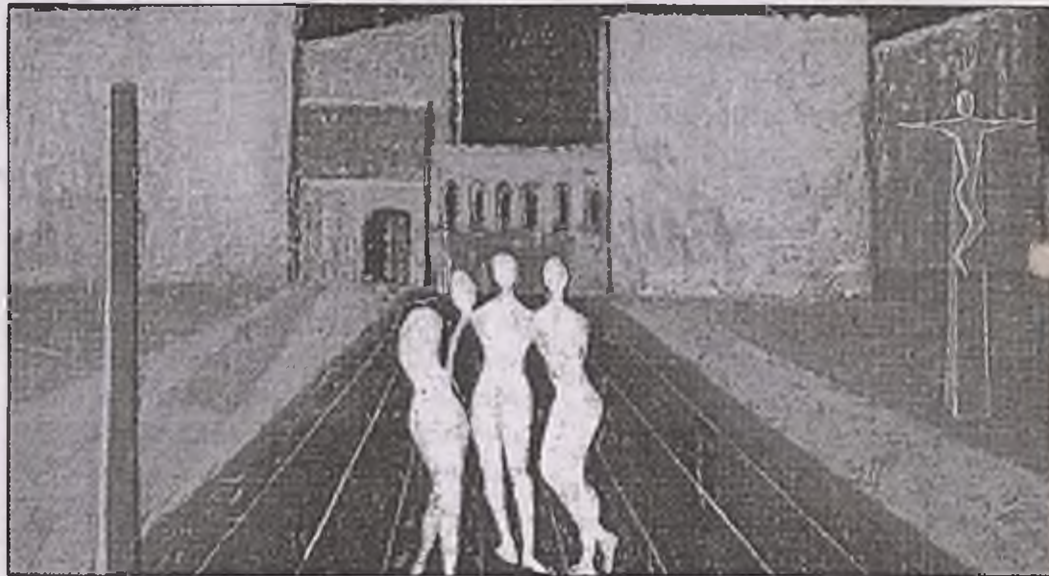
dolce evita

de Andreas Saurer
(Berna)

calul
la orizont
în Troia
e-o poveste grosolană
între desfrânări
închipui cosițe blonde
castelele
cu care devenisem celebru
s-au mistuit

În românește de
Petre Stoica





Legendina di Paolo

Născută la 27 mai 1939, în Transilvania. Provine dintr-o familie de artiști (tatăl sculptor). Prima apropiere de pictură, în regiunea ei natală. Studii la Academia de Arte Plastice București, trei ani de muncă în atelierul renumitului pictor român Corneliu Baba.

La Ticino, unde trăiește și muncește, Legendina îl cunoaște pe naestrul Filippo Boldini, care-i acordă un sprijin substanțial.

1972 - Prima expoziție personală la „Ateneul tineretului”, în București.

1976/80 - Bursă UNESCO - studii de artă în Italia, Germania, Elveția și Spania.

1978 - Expoziție personală la Galeria de Artă „L'Elicottero” - Lugano.

1983 - Expoziție personală la Școala Migros - Schaffhausen.

1987 - Participare la „Salonul internațional al artiștilor independenți”, de pe Champs Elysées, Paris, ca și la „Salonul internațional al artiștilor francezi de la Paris”.

1997 - Medalie de argint la „Cercul internațional de artă contemporană” altele.

ÎNTÂLNIRE ÎNTRE SCRITORII ROMÂNI ȘI ROMANȘI

(SCHIMB CULTURAL ÎNTRE REPREZENTANȚII A DOUĂ POPOARE LATINE LA VEULDEN)

De 90 de ani există o uniune a scriitorilor în România. Pentru asta o delegație a acestei mari asociații a făcut o vizită în Elveția. În timpul unui sejur de zece zile în țara noastră, ea dorește să contacteze acum toate cele patru regiuni lingvistice ale Elveției. Sâmbăta trecută a fost în Elveția romanșă. Fiindcă președintele scriitoarelor și scriitorilor romanși locuiește la Veulden, această întâlnire cu delegația română a avut loc aici într-o atmosferă de-a dreptul familiară și prietenească. Oaspeții singurei țări latine din Balcani au petrecut o zi la Veulden. În Sutselva. În acest timp au căpătat informații despre acest sat și de la primar, Rinaldo Jörg. Scara și-au petrecut-o la o frumoasă cină comunicativă - împreună cu câțiva colegi români și alți reprezentanți din Rumantschia.

După cum a spus președinta Uniunii Scriitorilor și Scriitoarelor romanși, Gisula Tschamer, în cuvântul ei de bun-venit, s-a urmărit să se dea acestei întâlniri un caracter intim pentru a sublinia derivarea comună latină a celor două popoare. Asta și altele au

constituit elementul de legătură. Și președintele Uniunii Scriitorilor din România, Laurențiu Ulici, a accentuat în alocuțiunea sa proveniența comună a popoarelor latine de la Roma, de unde s-au extins atât spre vest cât spre răsăritul Europei. Preocuparea comună a scriitoarelor și a scriitorilor este de a da expresie conștiinței unui popor și de a o apăra.

Pentru că filologa și romanista româncă, Magdalena Popescu-Marin, și-a petrecut jumătate din viață - după cum afirmă ea - pentru a se ocupa de romanșă, pe care o stăpânește foarte bine, ea a putut să prezinte în mod competent, în limba noastră, Uniunea Scriitorilor Români și scopul acestei vizite în Elveția. Justificarea uniunii lor este de a apăra mentalitatea românească între popoarele slave, după cum colegii romanși o fac față de vecinii de alte limbi care-i înconjoară în Elveția. Chiar dacă românii și elvețienii sunt îndepărtați geografic unii de alții, au multe lucruri în comun. Motivul șederii în Elveția este de a contacta aici scriitori din toate cele patru regiuni lingvistice, ca și membri ai diasporei

române din aceste regiuni. Acest voiaj a inițiat de consilierul cultural al Ambasadei Române din Berna, Viorel Grecu, și sponsorizat de un român binc situat din Elveția și parțial și de Pro Helvetia. Scriitorii români sunt azi liberi, dar nu primesc nici un ajutor financiar de la stat. Au fost menționați meritele lui Alfons Tuor ca și cele ale lui Augustin Maissen, care s-au ocupat mai mult decenii de contactele dintre România și Rumantschia, chiar și în ceea ce privește scriitorii. Uniunea Scriitorilor din România numără 2000 de membri și îi cuprinde aici pe cei ai minorităților. Ea editează douăsprezece reviste. Contacte strânse există cu scriitorii din Republica Moldova, vecin, unde majoritatea populației este de proveniență română.

Președintele Ligii Romanșe, Jost Fallett, fost de față, ca și secretarul Gion Anto Derungs. El a atras atenția asupra situației romanșei și a putut prezenta o parte din numeroasele ediții de cărți care arată dezvoltarea și poziția limbii noastre. El este recunoscător că multe opere romanșe - cu sunt cele ale lui Gion Deplazes, care o prezintă și încântat de acest fapt - au apărut în tiraje mari în limba română. Asta s-a întâmplat datorită angajamentului plin de zel traductoarei Magdalena Popescu. Din aceste opere reiese evident mentalitatea comună celor două popoare. Asta s-a arătat și în întâlnirea de la Veulden și a făcut-o pentru ambele părți cu totul deosebită și de neuitat.

(extras din „La Quotidiana”, 15 mai 1994)

VIITORUL POSIBIL

de EUGEN URICARU

Călătoria de „explorare culturală” pe care delegația Uniunii Scriitorilor din România a făcut-o în luna mai 1999 în cadrul unor manifestări complexe inițiate și patronate de Ambasada României la Berna - pe această cale mulțumesc în mod deosebit domnului ambasador Radu Boroianu și domnului Viorel Grecu pentru inițiativă, invitațiilor, și, mai ales pentru extraordinara organizare a întâlnirilor cu oamenii de cultură, universitari și scriitori din cele patru zone lingvistice ale Elveției - călătoria aceasta a fost în fapt un „experiment temporal”. Să mă explic - modelul elvețian de conviețuire vine din primele secole ale acestui mileniu, pe cale de a se sfârși, modelul care s-a desăvârșit în perioada imediat următoare campaniilor napoleoniene. Coexistența, nu întotdeauna idilică, a patru entități, a patru limbi de cultură, este rezultatul acceptării primatului rațiunii în fața pasiunii și, îndeosebi, a acceptării întâietății dreptului în fața forței. Pentru a înțelege coexistența culturală, etnică, religioasă trebuie să observăm întâi și întâi că trei dintre comunitățile elvețiene sunt părți, la origine, a trei mari arii lingvistice, confesionale și culturale. Elveția germană, Elveția franceză și Elveția italiană sunt zonele de contact și de influență a celor trei mari state care alcătuiesc, în fond, nucleul european - Germania, Franța, Italia. Aceste trei entități s-au aflat, în afara Elveției, mai întotdeauna în stare conflictuală activă sau latentă. Nu mai este decât un fapt de istorie, dar nu poate fi uitat sau negat, conflictul milenar între Germania și Franța, ori relațiile conflictuale, cu accent polemic-expansionist între germanitatea de la nord de Rin și latinitatea italică (înfruntarea ghibelină nu a fost doar un conflict istoric) ori între cele două arii latine italiană și franceză. Acest triumfi al confruntărilor a permis, printr-o fericită înțelegere a intereselor tuturor și ale fiecăruia crearea unei zone neutre în care populațiile au convenit asupra unui „pact de supraviețuire” concretizat politic prin înființarea Confederației cantoanelor elvețiene. Nu a fost simplu, nu a fost ușor, nu a fost și nici nu este perfect. În schimb, încă de la început a fost stabil deoarece acest pact s-a fundamentat pe libertate. Libertatea de a decide, de a se obliga, de a respecta. Pare să fi fost o utopie pe care prejurările au cruțat-o. Poate încă mai este o utopie dar voința tuturor părților de a o realiza îi conferă dreptul la existență. O existență de cele mai multe ori admirată și de multe ori invidiată, dar întotdeauna respectată. Războiul Mondial, al doilea Război Mondial, au fost probe de foc. Sfârșitul helenismului pune în față proba morală. Elveția este membră a ONU. Pe teritoriul Elveției au așezat primele instituții ale lumii viitoare Liga Națiunilor și oficii ale ONU. Elveția se împărtășește să-și respecte statutul și regulile iar împotriva propriilor interese. De ce oare? Este și pentru că elvețienii au înțeles că creșterea sunt momentane însă regulile trebuie dureze.

pentru restul Europei și rezultatul este cel pe care îl vedem - împărțirea Europei între „buni” și „răi” continuă, ideile romantice despre stat și popor fac ravagii iar glasul armelor este zgomotul de fond al oricărui tratat.

A găsi soluția pentru Europa este o operațiune care trebuie înainte de toate să valorizeze experiența elvețiană.



Uniunea Scriitorilor și Scriitoarelor din Elveția (cu sediul la Zurich) este organizația profesională care reunește la nivel confederal pe cei mai mulți dintre autorii din Elveția. Inițiativa aparține scriitorilor de limbă germană la care s-au adăgat, mai târziu și mai timid, cei de limbă franceză. La momentul vizitei noastre s-a dovedit că organizarea germană avea deja un suflet francez astfel că proiectele au început să fie mai ingenioase. Altfel cum s-ar explica interesul, nu neapărat pragmatic, față de literatura română care s-a manifestat prin încheierea unui Acord între Uniunea Scriitorilor din România și amintita organizație scriitoricească din Elveția. Prima vizită a fost făcută de colegii elvețieni iar rezultatul, în afara consolidării relațiilor, a fost apariția în Elveția a mai multor articole și însemnări de călătorie. Literatura elvețiană este relativ cunoscută publicului român prin traduceri din clasici și contemporani (de la Ramuz la Durrenmatt) inclusiv printr-o antologie de proză contemporană. Cea română în Elveția nu se bucură de aceeași situație.

Dar nimic nu este pierdut, ci totul de câștigat, acum la începutul unei bune relații. Cert este că o nouă antologie de poezie și proză elvețiană este în curs de pregătire însă operația ei este întârziată de nehotărârea democratică a comitetului elvețian privind sumarul. Prezența noastră i-a determinat să ia o decizie. Sperăm că este benefică pentru acest proiect.

Vizita la editura „Ammann”, o editură de limbă germană a deschis larg o ușă, întredeschisă. „Ammann” a publicat deja literatură română și este dispusă, în continuare, să o facă. Important este faptul că „Ammann” colaborează cu traducătorii nativi germani iar difuzarea se face în tot spațiul germanofon.

Din întâlnirile noastre cu „Ammann” au rezultat câteva proiecte care își așteaptă

concretizarea. Concretizare care ține de oportunitatea editorială și... hani. Să sperăm că nu va trece mult timp până când aceste necesități vor fi înțelese pe deplin.

Întâlnirea cu Liga Română, cu Asociația Scriitorilor Români a avut loc la Feldis, o localitate alpină (peste 2200 m altitudine) atmosfera fiind foarte... românească. Faptul că în delegația română se afla și cel mai autorizat cunoscător al culturii române trăitor în România, doamna Magdalena Popescu-Marin, a încălzit imediat atmosfera și schimbul de idei.

Rezistând presiunii lingvistice (însoțită de cea economică) românii s-au împărtășit să-și păstreze identitatea nu doar lingvistică, ci și cea culturală. O cultură vie, reală. Publicații, cărți, manifestări culturale de anvergură și totul pentru o populație de circa 60.000 de locuitori împărțiți pe văi și dialecte.

Sigur n-ar fi existat dacă n-ar fi existat acest spirit elvețian al păstrării principiilor, adică a identităților, dacă ele, principiile și identitățile sunt dovezi și sprijin ale afirmării rațiunii și moralei.

Permanența română este garanția salvării societății elvețiene iar românii și restul elvețienilor știu acest lucru atât de bine încât nu... abuzează. Este o relație între mare și mic atât de subtil conturată încât pare un joc al confruntării destinului al cărui rezultat este chiar soarta Elveției. Românii sunt hănușii necesari într-o combinație care altfel ar putea ajunge la entropie.

Oricum, prezența culturii române în această situație specială dă un dram de speranță tuturor culturilor minoritare din Europa. Dacă Europa va dori și va putea să înțeleagă!

Canton Ticino este pata de culoare și muzică a Elveției, altfel o înșiruire magnifică de munți, văi, păduri și o orbitoare curățenie, zona care a intrat cel mai târziu în Confederație.

Întâlnirile cu scriitorii și Radioul Elveției Italice au avut drept rezultat o energică recunoaștere a necesității de a ne ști mai bine. Astfel, literatura în Ticino este ceva ce ține de mondenitate și oare nu într-acolo ne îndreptăm cu toții?

Elveția normandă, francofonă deci, este zona cu cei mai mulți români. Aceleași probleme, aceeași dihonie, aceeași convingere că alții, ceilalți sunt de vină. Altfel - cea mai sigură pe sine, cea mai identică sieși.

Sărbătoarea Podgorenilor de la Vevey, care se petrece de patru ori pe secol, de pe la 1300 fără întrerupere, are loc anul acesta ca o uriașă înscenare pe un libret scris de un poet local. O afacere de 50 de milioane de dolari care crește din câteva pagini acoperite de versuri - doar în Elveția Franceză se poate întâmpla ca o dovadă a încrederii în sine și în destinul său.

Să credem că viitorul Europei poate fi citit în trecutul și prezentul elvețian. Să credem din câteva motive - întâi pentru că este o lume ce respectă regulile pe care singură și le-a impus și apoi pentru că regulile respectă pe cei care le-au impus. Este un motiv puternic. Măcar pentru cultura popoarelor Europei.

Creștere

E-n jurul meu un brâu care mă strânge,
Zdrobindu-mi trunchiul unde-i mai
plăpând;
Nu-i pasă că făptura-ntrecagă plânge
Și nu-l înduioșează graiul blând.

Mă-ncolăcește în apus de toamnă
Și sapă-n scoarța mea cu vâlvătăi,
Ca să se-ascundă de augusta Doamnă
A Iernii, temniceră de călăi.

Atunci de jos încep să sorb tărie
Și mă frământ, ca seva mea să fiarbă,
Să toropească cercul de urgie,
Ucigător al inimii de iarbă.

Dar trupul meu se umflă și tresare
Și peste brâul mașter se revarsă,
Adăpostindu-l într-o-mbrațișare
Sub cuverturi de scrum și carne arsă.

Și iar m-avânt cu proaspătă candoare
În zâmbet guraliv de primăvară,
Până când altă toamnă blondă moare
Și-un alt inel începe să mă doară.

Floare de plug

A fost demult un plug nehotărât,
Ce-n loc să are a-ndrăgit pământul;
A zăbovit că sa-i audă cântul
Și focul patimii l-a doborât.

L-a-nduioșat un firav colț de iarbă,
Ce-l tânguia pe fratele răpus,
L-a coplesit căința de intrus
Și lacrimi vii i-au picurat în barbă.

Povara lor de zbucium tănuit
Ca un venin pe trup i s-a prelins;
I-a smuls un geamăt din tăișul stins,
L-a ars în suflet și l-a ruginit.

LA adormit pe veci în lutul moale,

Uitat de frații săi cu inimi reci,
S-au șters cu vremea fostele-i poteci
Și ierburi noi l-au tras în jos de poale.

L-a îmbăiat al apclor belșug,
L-a-mpălăpumat noianul de ninsoare,
L-a săgetat cu foc arcașul soare,
Dar îl prinsese greu al morții jug.

Din pieptul lui nu s-a născut o floare,
Căci Domnul n-a croit „Floarea de
plug”.



constantin mârza (berna)

Martirul

Deunăzi, când băteam poala câmpiei,
Am auzit un cânt prelung și trist
Prin freamătul difuz din pieptul glii.
Refrenul lui, amintitor de Crist,
Mi-a îndreptat plimbarea spre hotarul
Unde-ntre două muchii tari de șist
Un spic uitat își tânguia amarul.
Povara frunții-i îndoia spinarea
Iar când zefiru-și părăsea cuiabarul,
Cununa-i mătura încet cărarea.
M-am aplecat s-ascult iar melodia,
Care-mpletea durere-n toată zarca,
M-a inundat adânc și mi-a rămas
Însoțitoare tristă-n reveria

În care cad la orișice popas:

„De ce, mărite Doamne, m-ai lăsat
Să plâng amar în margine de sat,
Pierdut printre ciulini și buruieni,
Mușcat avan de șobolani vicleni?
De ce mi-ai dat putere să mă salt
Atât de mult spre lumea din înalt,
Fără să-mi spui c-o dată pârăguit
Băierile din șale-au putrezit?
Că toate izbândirile te-apasă
Când fruntea spre picioare ți se lasă.
De ce, mărite Doamne, m-ai uitat
Când soarta mai cu zel m-a-ngreunat?”

Dar încă nu m-aș plânge de ce-ndur,
De i-aș avea pe frații mei în jur,
Să-mi las pe-un umăr tare capul greu
Și odihnit s-alin apoi și eu,
Să-mpart cu ei a coacerii povară,
Care m-apasă crunt și mă doboară.
Pe toți ai pus al secerii blestem,
Numai pe mine m-ai lăsat să gem
Încovoiat umil înspre pământ,
Să văd cum iarba-mi crește pe
mormânt.

De ce, mărite Doamne, nu mi-e scris
Să fiu de-aceeași seceră ucis?

M-au năpădit gângăanii și sticleți,
Mi-e părul plin de praf și de scaieți,
În jurul meu cresc maștere urzici,
Iar rădăcina-i roasă de furnici,
Mă bate ploaia toamnei ceas de ceas,
Și-un pic de vlagă-n pai n-a mai rămas.
Plămada vieții întărită-n spic
Mi-o roade mucegaiul pe nimic.
De ce nu lași al iernii patrafir
Să-mi ocrotească zbucimatul fir?

Am ispășit păcate îndeajuns
Și s-ar cădea să fiu cu miruri uns,
Dar tu aduni poveri peste poveri
Mi le clădești în cărcă și tot ceri.
Dacă-nt-un lan întreg care-a pierit
N-a fost un fir să te fi mulțumit,
La ce mai vrei pe lume un martir?
De ce mă chinui, Doamne, ca un zbir?

„RADIO «EUROPA LIBERĂ» A LUPTAT DECENII ÎN ȘIR PENTRU MENȚINEREA NIVELULUI CULTURAL”

Dan Ottiger Dumitrescu (D.O.D.): Domnule Chihaia, sunteți scriitor și om de știință. Vă rog să amintiți pentru cititorii „Căminului românesc” esențialul privind activitatea ce o desfășurați în aceste domenii.

Pavel Chihaia (P.C.): În ceea ce privește cele două activități ale mele, una a fost originară, în sensul că eu am vrut să devin scriitor încă din adolescență. Am publicat primele mele nuvele și cronici plastice în revista liceului. În anul 1945 am primit Premiul Fundației Regale pentru o piesă de teatru, iar în 1947 mi-a apărut romanul *Blocada*. Între 1947 și 1960 a urmat un lung și penibil interval: am fost trimis la „munca de jos”, am fost arestat de două ori. De la început îmi dădusem seama că invazia țării de către ruși reprezenta o mare pacoste nu numai pentru România. Astfel, am realizat efectiv ce înseamnă comunismul și, de la început, am luat poziție făcând parte dintr-o organizație antisovietică, intitulată „Mihai Eminescu”. În acea lungă și sinistru noapte în care a fost împinsă țara noastră, a fost necesar să mă decid, la un moment dat, că trebuia să supraviețuiesc. Atunci m-am dus la fostul meu profesor din facultate, Gheorghe Oprescu, la Institutul de Istoria Artei din București, care mi-a spus că are un loc de lucru în „secția medievală”. Un domeniu destul de îndepărtat de preocupările mele până atunci. Eu mă ocupasem de porturi, de lumea ciudată a Constanței, cu traficanții, aventurierii și lumea de jos, încât nu prea îmi erau familiare nici epoca medievală, nici vechile biserici, nici castelele și nici stemele heraldice. Dar, existând acel loc de lucru, am început să studiez și să cercetez istoria medievală la o vârstă destul de înaintată (38 de ani), realizând o serie de studii până în 1978, când am plecat în Occident, unde am reluat activitatea mea literară mai veche.

D.O.D.: Cum apreciați activitatea dumneavoastră în domeniile amintite?

P.C.: În privința literaturii, cred că am adus o contribuție la o mai bună cunoaștere a Constanței și a locuitorilor ei. Vedeți dumneavoastră, despre români s-a scris o literatură agrestă, o literatură urbană, o literatură istorică, dacă ne referim la Șoveanu, la Robreanu, la Camil Petrescu și a. S-a scris foarte puțin despre români ca purtători de luzii maritime, ca aventurieri pe mări, ca oameni ce aveau înaintea lor perspectiva țărilor îndepărtate. Ori, încă din copilărie, fiind aproape de port, aproape de lumea lui peșteră, aproape de zapoarele care veneau și plecau, mi-am propus să descriu această lume și sper că în *Blocada* am eșuat aceste năzuințe. Proiectasem o trilogie a Dobrogei, ce s-ar fi intitulat *Simfonia Dobrogeană*, dar pe care, din nefericire, nu am eșuat s-o înfăptuiesc. Cât privește obiectivele și tufurile mele științifice, cred că m-am ocupat în primul rând de perioada cea mai veche și cea mai misterioasă, cea mai tainică a culturii și artei noastre, care se află la Curtea de Argeș, prima capitală a Țării Românești. Acolo am reluat tufurile mormintelor voievodale din Biserica Sfântu Nicolae Domnesc. Pe de altă parte, am lăsat un cuib isihast (e vorba de acel curent ortodox, învingător în Bizanțul secolului al XIV-lea) în Munții Buzăului, pe care Odobescu îl descoperise inițial, dar n-a avut timp să-l dea în vileag deoarece s-a sinucis, nelăsând decât câteva semnări sumare. Eu am descoperit acest cuib, i-am dat dimensiunile pe care le merită și am inițiat noi săpături arheologice. Apoi, am descoperit o serie de steme de piatră din timpul lui Vlad Dracul (mijlocul secolului al XV-lea) despre care am scris un mare studiu. De asemenea, consider că o contribuție importantă la istoria artei medievale, scoaterea în evidență a celor două prerenașteri românești: una care s-a petrecut în momentul de trecere de la domnia lui Ștefan Basarab la cea a lui Radu de la Afumați în prima jumătate a secolului al XVI-lea, iar

cea de a doua în timpul domniei lui Matei Basarab (la mijlocul secolului al XVII-lea). Cele două prerenașteri au prefigurat renașterea de la 1848.

D.O.D.: Cum considerați receptarea operei dumneavoastră literare și științifice?

P.C.: Am fost fericit să constat că după evenimentele din decembrie 1989 - pentru că înainte eram *nomina odiosa* - profesorul Zăciu, în primul volum al Dicționarului scriitorilor români (literele A-C), a inserat aprecieri pozitive cu privire la contribuția mea literară; de asemenea, în Dicționarul Academiei Româno-Americane, precum și într-o serie de recenzii asupra cărților mele, receditate, am înregistrat opinii mai degrabă favorabile. Pe plan internațional, teza mea de doctorat, intitulată *Immortalité et décomposition dans l'art du Moyen Age* (Madrid, 1988), a cărei prefață este semnată de Georges Duby, a fost apreciată de Pierre Chauvin, Alberto Tenenti, Jacques Le Goff etc.

D.O.D.: V-ați desfășurat activitatea la început în România, iar din 1978 în Occident, ca refugiat politic. Care a fost influența acestei dezrădăcinări forțate asupra capacității dumneavoastră de creație și de cercetare?

P.C.: În Occident, activitatea mea literară s-a împărțit în două: cea mai importantă parte a timpului am consacrat-o rescrierii lucrărilor mele mai vechi, pe care nu putusem să le public în România. De exemplu, în 1952 scrisesem un roman - *Hotarul de nisip* - ce însuma aproximativ 300 de pagini. Este vorba de trei tineri care vor să fugă în Vest; acesta era idealul majorității tinerilor de atunci, din care făceam și eu parte. Acțiunea romanului se desfășoară în apropierea sinistrului Canal Dunăre - Marea Neagră. Cei trei tineri - doi bărbați, un scriitor și un arhitect însoțiți de o fată - aveau nostalgia evadării în Occident și pregătesc primejdioasa lor expediție la Mamaia, unde trebuie să vină o barcă cu motor și să-i transporte pe un vas francez. În momentul în care erau pe țărm, trece o patrulă de grăniceri care își dau seama că ceva nu este în ordine, trag și omoară fata. Când, în sfârșit, barca cu motor ajunge la țărm, arhitectul se salvează, iar scriitorul se întoarce în infern, purtând pe brațe trupul fetei și consideră că pentru el libertatea nu mai avea nici un sens. Această carte am scris-o într-o primă formă; am încercat să-i îmbunătățesc stilul și la acest roman mai lucrez încă. Pe de altă parte, am scris un roman, *Isihast*, cearta sufletului cu trupul, inspirat în bună parte din viața mea de exilat; din această lucrare am publicat deja patru capitole.

În Occident, nu am mai putut face cercetare propriu-zisă; este vorba desigur de studii privind arta medievală românească, subiect foarte dificil de realizat de la distanță. Este adevărat că de aici, din Occident sau din străinătate în general, dobândești treptat o altă viziune asupra realităților românești. Astfel, ai termeni de comparație mai amplii și o scară a valorilor general admisă. Sunt de părere totodată că nu se cuvine a compara valorile culturale între ele; fiecare are un specific ireductibil și un destin propriu.

D.O.D.: Ce factori din afara României au avut un rol însemnat în încercarea de a menține un nivel politic și cultural convenabil

la românii din țară?

P.C.: Un rol foarte important l-au avut posturile occidentale de radio ce emiteau în direcția României, și în primul rând, bineînțeles, postul «Radio Europa Liberă» care a luptat decenii în șir pentru menținerea nivelului cultural la care vă referiți și pentru menținerea ethosului românesc.

D.O.D.: Ce părere aveți despre publicațiile Exilului românesc?

P.C.: Am colaborat la mai toate publicațiile românești, desigur la cele ce și-au afirmat în mod categoric poziția anticomunistă și, după evenimentele din decembrie 1989, cea antineocomunistă; pentru că au existat, și mai continuă să existe publicații ce au colaborat, mai mult sau mai puțin discret, cu regimurile de la București. Consider că mai toate cele plasate în prima categorie mențin în exil această conștiință românească, iar după evenimentele din decembrie '89 făcând și o legătură fastă cu țara.

D.O.D.: Ca scriitor și ca personalitate familiarizată cu cercetarea științifică știți foarte bine că memoria și respectarea adevărului istoric reprezintă condiții esențiale pentru dobândirea și menținerea unei ținute morale corecte și demne. Este interesant de remarcat că pseudo-istoriografia comunistă utilizează, în anumite cazuri precise, expresia „falsificarea conștiinței a istoriei” în exemplul acesta, fiind vorba de aberații indiscutabile publicate de Academia de Științe a R.P. Ungare privind Transilvania, folosirea termenului de „falsificare” este pe deplin justificată. În schimb, acei pseudo-istoriografi, ca și cei ce le-au urmat după decembrie '89, continuă să falsifice istoria României prin minimizarea evidentă sau ignorarea voită, în special a rolului Regelui Mihai I. Nu a fost denunțată categoric și constant abdicarea forțată a Șefului Statului român la 30 decembrie 1947.

P.C.: Pentru mine, în primul rând Monarhia este necesară în România. Ea este respinsă îndeosebi de neocomuniști, de actuala conducere din țară pentru că, în realitate, la noi se urmărește perpetuarea tradiției jumătății de secol comunistă. Atât pentru noi, cât și pentru adversari, Monarhia înseamnă de fapt reluarea tradițiilor de libertate și de viziune europeană a României. În momentul în care s-ar reinstaura Monarhia, românii din țară, dar și cei din Occident, ar realiza că România se îndreaptă spre ceea ce a fost înainte de 1947 și de 1939, adică o țară a libertăților efective, o țară în care fiecare om se simte într-o securitate absolută, cu perspective deschise pentru el și pentru copiii lui, o țară orientată către tradiția europeană. Așa cum a orientat-o Regele Carol I, inițiatorul actualei Monarhii și așa cum a dovedit-o permanent, prin activitatea și declarațiile Sale, Mihai I al României. Refuzul accesului în țară al Regelui - cu excepția acelor memorabile 72 de ore din aprilie 1992 - este o diversiune, una în plus. Neocomuniștii își dau seama că cei care într-adevăr văd în mod limpede în prezent și în viitor sunt tocmai aceia care cunosc bine rolul Monarhiei în istoria țării noastre.

Interviu realizat de Dan Ottiger Dumitrescu, preluat din revista „Căminul Românesc”

HOT

(PIESĂ ÎN ȘAPTE ZILE)

de ANCA CUCUTEANU (LUGANO)

Motto: mâinile îi erau pline...

Cine n-a iubit nu l-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este iubire.

Personajele

Eva Pino: femeie între două vârste, stă mereu cu spatele la toți și cu fața la News
Lea: fiica Evei

Chiara: prietena Leei

Monday: medicul de prim ajutor la clinica pentru salvarea de la sinucidere

Tuesday: fostul șef al Evei

Wednesday: fostul soț al Evei

Thursday: o femeie în vârstă care vorbește cu parcul

Friday: un preot căsătorit

Saturday: fetița șomeră care caută de lucru

Sunday: ziua de odihnă cu 6 circulatori

News: știrile care circulă de jur împrejur

Luni

(Stau în curtea liceului, pe jos, în poziția micul lotus.)

Lea: A încercat să se sinucidă.

Chiara: Cine?

Lea: Maică-mea.

Chiara: Ești nebună?

Lea: S-a întors acasă ieri seară, înaintea mea. Știi că plecase de vineri după-masă. Când m-am întors ieri de la școală, pe la opt seara, am auzit-o cântând în baie. Mă gândesc: ofofof, asta mai lipsea, acum o aud toți vecinii din bloc. Dar nu zic nimic. Ea mă auzise însă și-a început cu, Lea dragă, te rog să pui masa: știi, cu vocea de duminică: vin și eu numaidecât. Bineînțeles că nu i-am răspuns, nu mi se părea că spusese lucrul cel mai potrivit după ce lipsise de acasă trei zile. Mi-am pus căștile pe urechi și m-am închis la mine în cameră. Numai că, după puțin timp, am avut nevoie să mă duc în baie și, cum n-am avut încotro, am chemat-o. Apoi am intrat.

Trec doi tineri care fluierează și se uită la fete în mod provocator. Chiara râde. Lea continuă să vorbească. Se aud voci și muzică.

Lea: Era în cadă. Goală. Plină de sânge. În mână ținea o foarfecă.

Chiara: De ce, cum așa, ți-a spus ceva?

Lea: I-am zis eu: ce, ești nebună, nu închizi ușa, dar mă gândeam: slavă Domnului că nu a închis-o. Iar ea se uita în gol și eu urlu și e ca și cum s-ar îneca în sânge amestecat cu apă. Pe urmă văd că și

Chiara: Pline de ce?

Lea: Sânge. Urlu, ești nebună și mă apropii de ea, roșie, care nu spune nimic, apoi dau repede să mă duc la Lisa, vecina noastră, dar mă-ntorc și chem Salvarea.



Chiara: Hai să mergem, a sunat de intrare.

Lea: Chiara, dar mi se pare că avem germană. Ți-ai făcut lecțiile?

Chiara: Nici pomeneală, am făcut mate pentru teza de miercuri.

Lea: Când au ajuns cu Salvarea erau toți din bloc la geam să se uite. Am încercat eu să fac ceva, să o scot din cadă, să vorbesc. Să-i vorbesc. Ea însă mă privea și: n-ai să crezi: părea mulțumită. Aș fi omorât-o.

(Urcă scările. Întâlnesc fete și băieți care urcă sau coboară, râd, vorbesc. Cele două fete ajung în clasă. Își scot cărțile pe bancă.)

Chiara: De ce crezi că a făcut asta?

Lea: Nebună. De-aia, pentru că e nebună. Aș fi vrut s-o fac să sufere, ce știi eu, s-o bat, s-o mint și să-i spun că mă droghez, sau că n-o să mai intru toată viața într-o biserică, sau că i-a făcut bine taică-meu când a plecat de-acasă, că nu e drept să-mi facă așa ceva. Sânge peste tot. Toată noaptea am tremurat și am vomitat în mizeria aia de spital.

Chiara: Da' cum, ai stat toată noaptea la spital?

Lea: Ca să vomit. I-au făcut de toate, transfuzii, flebo.

(Intră profesoara.)

Lea (vorbește în șoptă): Mi-au dat o pastilă ca să nu mai vomit, și să nu mai tremur, și să nu mai plâng. Și o calca.

Profesoara: Bitte, Fraulein Lea, ihre Schulaufgabe.

Lea (Nu răspunde. Se uită prin profesoară.)

Profesoara: Und?

Lea (Nu schimbă nici poziția nici expresia.)

Profesoara: Acest comportament insolent, de total dispreț, nu este compatibil cu statutul pe care îl aveți în acest edificiu de cultură și nici cu scopul pentru care ne aflăm cu toții aici. Așa că nota de azi pentru dumneavoastră este 1, dar se apropie vertiginos de zero. Poate că locul dumneavoastră nu este aici, ci în vreun alt loc unde vă stă și mintea. Poate într-un bar, sau la vreo discotecă? Nu vreau s-aud nimic. Aveți nota 1 și gata!

Chiara (vorbește în șoptă): Las-o în pace. Știi, se zvonește că soțul ei a plecat de-acasă și l-au văzut în oraș cu prietenul fiică-si. Gândește-te un pic la asta!

Lea (cu mâinile tremurând, privirea pierdută, se întoarce către Chiara și vorbește în șoptă): Cinc, Mauro? Nu-mi spune că e gay. Ți-aduci aminte că-mi plăcea de el anul trecut?

SCENA II

(La spital. Lea intră în salonul de cure intensive. Întâlnește o femeie în halat alb.)

Lea: O caut pe mama, Eva Pino. A fost adusă aici ieri seară.

F. în alb: Dumneavoastră cine sunteți?

Lea: Fiica.

F. în alb: Veniți cu mine. Domnul doctor Monday vrea să vă vorbească.

(Intră împreună în cabinetul doctorului, care se ridică de la birou, strânge mâna fetei și-i arată scaunul din fața lui.)

Monday: Așezați-vă, domnișoară.

(Lea își aruncă rucsacul la picioarele scaunului și se așază.)

Monday: Aș vrea să vorbim despre mama dumneavoastră.

Lea: Unde e? E bine? I s-a întâmpla ceva de azi dimineață până acum?

Monday: Pentru moment e în afară de orice pericol, în sensul că trăiește. Însă aș vrea să pot înțelege ce anume

determinat-o să facă un asemenea gest. În felul acesta am putea-o ajuta să depășească problema ca să nu mai repete gestul.

Lea: Și vă așteptați să vă explic eu? Eu ar trebui s-o înțeleg pe mama și să fac, ce-ar trebui să fac? Oare nu era jocul așa că părinții trebuie să-i înțeleagă și să le dea totul fiilor?

Monday: În astfel de situații important e să înțelegem. Sper să putem colabora în interesul și spre binele mamei dumneavoastră. Deci, aveți probleme acasă? Aveți conflicte cu mama?

Lea: Și eu ce-ar trebui să vă spun?

Monday: Adevărul, pur și simplu. Aveți o atmosferă destinsă acasă? Sunteți fericiți amândouă? Din câte am înțeles, locuiți singure.

Lea (privește doctorul cu disprețul de 16 ani): Adevărul. Suferiți cu toții de aceeași boală de a spune tot ceea ce vă trece prin minte și de a aștepta ca răspuns adevărul. După părerea dumneavoastră, cu cam ce-ar trebui să spun. Mă întrebați de fericirea care se vinde la colțul străzii cu 1 franc și 25 bucata, sau de aceea pe care o distribuie automatul de la gară sufletelor care o caută?

Monday: Vă cer orice lucru care ar putea să mă ajute s-o cunosc, s-o înțeleg pe mama dumneavoastră și să-i stabilesc un diagnostic.

Lea: Fir-ar să fie, doctore, vorbiți de o boală, dar cu trebuie să vorbesc de o mamă. Da, mama mea. Da, e diferită de nimeni altcineva. În fond, cine nu este. Da, ne certăm. Are o filosofie curioasă pe care-o folosește peste tot, obsesia adevărului. E ciudat cum reușește mereu să termine orice discurs cu același subiect. Dar mai bine să nu mai vorbim ce este pentru ea adevărul.

Monday (îi face semn cu capul să continue)

Lea (vorbește dar nu se uită la doctor): Da, ne certăm. Nu vrea ca eu să ies din casă seara. Nu înțelege lucrurile astea, spune că o fată serioasă nu iese singură din casă seara. Dacă nu găsește pe nimeni care să mă conducă acasă, vine ea să mă ia de la petreceri. Ea, în schimb, nu iese niciodată. Când e întuneric, vreau să spun. Merge doar la biserică sau câteodată cu prietenele sale, duminică după amiază. La breco expoziție, spre exemplu. Îi spun mereu că ar trebui să-și găsească un bărbat. Zice că este împotriva sexului înainte de căsătorie și că nu a găsit niciodată pe cineva care să fie de aceeași părere. Cred și eu. Asta doar așa, ca să înțelegeți cât e de departe de lumea asta. De oricine.

(Îl privește pe doctor cam jenată.)

Poate că nici n-ar trebui să vă spun toate aceste lucruri. De fapt... maică-mea...

(Trec informațiile în primplan, dar cei doi nu le dau nici o atenție.)

Monday news:

Un medic belgian, părăsit de prietenă, s-a dus acasă la ea și a ucis-o cu un pistol. L-a ucis și pe tatăl, pe un prieten și a rănit-o pe mama femeii.

Timpul probabil pentru următoarele douăzecișipatru de ore se anunță însorit.

Numărul mare de emigranți și refugiați a făcut să crească vertiginos numărul analfabeților din Danemarca. Mulți dintre tinerii ajunși în această țară nu știu nici măcar să se încălească.

Trei sori și un curcubeu au fost văzuți timp de două ore în nord-estul Rusiei. Un fenomen rar.

Lea (se ridică și merge de-a lungul camerei în timp ce vorbește): Mă sufocă. Nu pot să fac toate prostiile pe care le fac toți cei de vârsta mea, pentru că ea suferă și plânge și uneori nici nu-mi mai vorbește câte o zi întreagă... Dar, de data asta a fost prea de tot... I-am răspuns urât vineri seara. De-atunci a început totul. Și-a luat geanta. Încă nu apucase să se dezbrace, de-abia venise de la serviciu. De obicei când ajunge acasă nu vorbește, nu suportă televizorul, radioul și nici un alt sunet: pe care le numește zgomote. Vorbește la serviciu în picioare, la ghișeu: toată ziua - și de aceea spune că e obosită. Sau plânge, spre exemplu, când vreuna dintre colegile ei este chemată în biroul șefului. Ea știe cum e, pentru că a trecut pe-acolo, dar nu spune niciodată ce se întâmplă înăuntru. Eu m-am săturat de cât plânge. Pentru știrile de la teleshow, pentru copiii vecinilor, pentru pacienții de la spitalul de lângă casa noastră. Pentru cronică regională. Pentru că a fugit pisica pe care o găsisese în parc. Pentru că vorbește cu bunica la telefon. Pentru că nu vorbește. *(Se oprește. Se uită la doctor. Se așază.)*

În fine... Bun, deci vineri seara mi-a spus că-l invitase pe preot duminică la prânz. Din nou. Mereu biserici sau preoți. Eu, în schimb, voiam să mă duc la Luca. Era evident că am început să protestez. La fel de evident că și ea a început cu ale ei. „Dacă n-ai respect, nu ai iubire. Și fără iubire un suflet se-ngâlbeneste, se usucă și cade și nimeni nu-i mai poate da verdele înapoi“. Vorbește așa că nimeni n-o înțelege. Eu de-acum sunt obișnuită, dar nici eu n-o înțeleg de tot. Nu știu de ce, din toate dățile, a ales-o tocmai pe asta. Sau de ce să plece. Și-a pus pantofii și se vedea clar că îi era greu să meargă: știți, la serviciu stă tot timpul în picioare. A ieșit din casă cu ale ei. „Dacă nu dai pentru plăcerea ta, fă-o cel puțin ca să înțelegi bucuria de a primi. E chiar atât de absurd dacă-ți cer să te porți cuviincios în timpul prânzului de duminică? Să ne acorzi prezența ta, nu altceva. Am înțeles, e prea mult pentru tine. Și totuși, nu pot să nu îți cer asta. Iar ceea ce-mi dai ca răspuns sunt manifestări de aroganță și nemulțumire“. Că nici nu-i adevărat, dar

asa e ea, exagerează mereu. Ca să nu mai spun că știe foarte bine că nu suport toate prietenii ei și discursurile pe care le fac împreună. Dacă m-ar lăsa măcar în pace...

F. în alb (bate la ușă, intră, se uită direct în ochii doctorului.): E ora știrilor și a cinei. Pacienții de la camerele 12 și 15 așteaptă să-i vizitați. A telefonat domnișoara

Monday: Puteți să dați drumul știrilor peste opt minute. Orice lucru la timpul său.

Lea: Am rămas acolo în mijlocul casei să plâng de necaz, de disperare, de singurătate. De abandonul ei, și de dorul ei, și de nevoia de-a mă certa cu ea ca să-i arăt cine sunt, că țin regim de slăbire, că nu știu și nici nu vreau să fiu ca ea. Am plâns de frica de-a o pierde. De frica de-a trebui să merg înainte cu ea.

(Își ia rucsacul, se ridică, împinge scaunul. Privește fix un punct de lângă doctor.) Da, mama mea e ciudată. Și termină orice discuție vorbind despre adevăr. În fond, ce e adevărul?

Alte Monday News

Condamnă la moarte un cetățean indonesian care a ucis 42 de femei în câțiva ani pe insula Sumatra. Un vrăjitor care îl visase pe tatăl său care îi spunea să omoreze 70 de femei ca să mărească puterea sa vrăjitorească.

O societate din Barcelona a deschis un lanț de baruri unde, pentru o mie de pesetas, vor putea primi consumația „sărutului“ cu limba. Mottoul, spune directorul, este „sărută fără să pui mâna“, astfel încât clienților li se pun cătușe la mâini când se află la casă: hincînțeles după ce au plătit consumația.

Buletinul polenului în sud-estul țării este

Un tribunal a condamnat un profesor de chirurgie de 59 de ani la un an de închisoare pentru abuzuri sexuale față de pacienți. Omul a fost declarat vinovat de violență carnală și abuz al stadiului de nevoie.

ultimele știri sportive turneul de...

Marti

Tuesday: Vă spun sincer, domnule doctor, că nu văd pentru ce m-ați chemat aici.

Monday: E important să putem înțelege. Dacă această femeie este bolnavă, o putem trata. Dacă însă este vorba despre imaginea unui rău mult mai dilatat, atunci vom încerca să schimbăm lucrurile. Lumea. Știrile. Sunteți amabil să-mi vorbiți despre doamna Eva Pino?

POSTUL

Copilărie plus maturitate?

Cu cele doua fragmente, unul din romanul Postul, apărut în limba franceză în 1988 la Editura Babel, și o proză scurtă, Marie-Claire Dewarrat ni se prezintă ca două fețe ale aceleiași monede.

Deși cele două texte sunt diferite cu gen și stil, există elemente de subtilitate care le sunt comune. Cel mai important ar fi faptul că în ambele se exhibă un univers al copilăriei la granița maturității. Jocurile cu „de-a ochii în soare” sunt momente de introspecție camuflată. Citiitorului îi rămâne de rezolvat o problemă importantă, căci nimeni nu poate trăi fără riscul de a deveni ridicol pe granița aburoasă dintre copilărie și maturitate. El trebuie să decidă. Cavalcada, momentele de reverie, jocurile puerile sunt fie fabulații simpatice, libere de orice fel de constrângeri ideologice (literare sau politice), adică produse ale ingenuității, fie sunt meditații serioase la destinul omului, ecuații deschise spre interpretări și care obligă la un algoritm de decriptare.

Observăm că, asemeni unui loc geometric, Fragment prezintă o serie de probleme serioase care pot fi interpretate în aceeași măsură ca pure produse ale imaginației. Este, totuși, destul de straniu că există cineva care acordă atâta atenție tratamentului barbar la care sunt supuse niște obiecte neînsușite și că aceeași persoană virtuală izbucnește în râs în fața unei probleme cu adevărat serioase cum este rasismul.

Este de notat că din recuzita din care Marie-Claire Dewarrat își alege sursele de inspirație lipsește cu desăvârșire și cea mai palidă referire la adolescență. Este aceasta o dovadă a faptului că singurele momente literaturizabile în subtext la modul serios sunt extremele, adică maturitatea și responsabilitatea alăturate copilăriei și libertății totale?

Discursul autoarei poate fi considerat o încercare de sistematizare a unor convingeri intime, serioase și sincere, bine ascunse între culele unor texte care merg de la fantezie spre fantastic. Citind, ele trebuie descoperite. Apoi, dacă are răbdare, cititorul trebuie să încerce să se descopere.

Ramurile joase se rupeau brusc o dată cu trecerea calului, cu un scurt pocnet și un fel de liuit atunci când, în căderea lor pe pământ, ele atingeau crengile întărite de ger. Apoi, copitele animalului nu mai sfărâmau stratul gros de foi moarte pe care frigul le lipsa de acel murmur atât de dulce pe care îl produc ele dacă mergi toamna în pădure.

Calul era în galop.

Tulburare a tufişurilor. Mișcare a rădăcinilor. Inamic al buștenilor. Coama lui neagră se strecura printre trunchiuri, răsuflarea caldă a nărilor lui deschise se amesteca prin

ceața care începea să se întindă prin pădure.

Aplecat peste coamă, omul părea a fi un alergător, cu genunchii și frâul sus. De când începuse să galopeze, nu se mai simțea un cavaler în șa, călărind un animal frumos: el devenise cal, cu o zăbală invizibilă în gură, cu gâtul încordat în efortul cursei, cu mâinile din aceeași piele ca a harnașamentului, cu picioarele prelungite din carnea umedă a iepei. Această transformare intervenea de fiecare dată când urcă, din momentul în care marea pasul în trap: mușchii omului păreau a se întinde, a se suda cu cei ai animalului; pielea lui părea a se lungi, grefată în mod ciudat peste pielea animalului călărit. Un impuls îl antrena să forțeze cursa: el își părăsea condiția de om cu un râs puternic care înapămintă iapa; ea se



marie-claire dewarrat (elveția)

avânta înainte iar el simțea că se contopește cu ea. Animale. Amândouă libere. Fericite. Omul regăsea astfel o condiție pierdută, un fel de a fi uitat probabil în pragul paradisului. Cal, el galopa în fiecare seară în pădurea complice, înainte de căderea nopții.

Era un început de iarnă straniu.

Se apropia jumătatea lui decembrie, fără zăpadă; cei câțiva fulgi de la Sărbătoarea Tuturor Sfînșilor se topiseră foarte repede sub un soare care nu înceta să lase o impresie de vară. Zilele curgătoare de lumină se succedau, săptămână după săptămână, și nopțile clare lărgeau spațiul până la lumina înghețată a stelelor. Majoritatea frunzelor nu căzuseră din cauza ploii, din cauza vântului; păduri și grădini își conservau înflorirea de purpură și aur.

Toamna se eterniza, somptuoasă.

În satele de sus din regiune, apa începea să lipsească. De-a lungul lacului și în marea câmpie albastră, oameni cu capul ars de soare, acoperiți de sudoarea lui iulie culeseră via cu brațele goale; strugurii grei din cauza zahărului astâmpărau setea în plină vară. Anul acela, iarna fugise din calendar.

Izbucnind dintre arbori, calul urma liziera pădurii pentru a reveni pe drumul pieptiș ce

ția drept pe spinarea unei coline. În vârf, în locul unde făgașul se unca cu cerul, se ridica un copac, perfect rotund pe fundalul transparent al orizontului. Coloana groasă a trunchiului se diviza în ramuri largi gravate pe mulțimea nediferențiată de crengi, ea părea a fi o linie din care cerneala se scursesese în o sută de rigole precise pe foaia cerului.

Calul continua să galopeze până la acea copac. Acest lucru făcea parte din ritualul cavalcadei; era prima mișcare a acestui joc al crepusculului pe care îl instituiseră cavalerul, fără a fi cu adevărat conștient de ceea ce face. El se gândea să urce în fiecare zi pentru a-și menține condiția fizică în timp ce, în realitate, el căuta să își regăsească sufletul primitiv în galopul iepei sale și în splendoarea nopții care cade.

„Este ultimul copac de pe lume. Dincolo de el nu mai este nimic, drumul se oprește la marginea neantului.”

El continua să se gândească la asta foarte tare în timp ce animalul, lansat în goana mare, nu își încetinea pasul și urca panta; efortul n-era vizibil decât datorită aburilor denși ai respirației, a unei sudori uleioase care îi făcea pielea mai strălucitoare, un izvor de umezeală răcorit instantaneu în contact cu aerul rece. O dată ajuns la copac și pe platforma de pe vârful dealului, calul răspundea prompt comenzii din zăbală. El se cabra, nechezând, scuturându-și coama, lovind pământul cu cele patru copite. O dată redresat, omul se ridica în șa; datorită acelei mase de aer rece din jurul corpului său, insinuată și între el și animal, el redevenea conștient de propriile picioare strânse în pielea cismelor, de propriile degete crispate în părul aspru al calului și în cele din urmă de singurătatea lui. El stătea un moment cu ochii închiși așteptând ca animalul să se calmeze.

„Nu există nimic dincolo de acest copac sub care mă aflu, nimic aliceva decât o ceață gri.”

El își dorea asta cu toată puterea, cu toată imaginația, dar, undeva, în interior, cu un tip de frică la gândul că această limită ar putea fi posibilă.

Atunci când simțea că iapa e covârșită de povară, el își deschidea ochii și constata că o fărâmă de vis trăia în peisaj sub forma unei păcle târându-se de-a lungul râului spre fundul văioagei.

Întâi privea printre urechile calului.

Vedea câmpuri, grădini și o casă: a lui. Un fir de fum se prelingea prin acoperiș, în curte râsuna lătratul unui câine și alte zgomote puțin perceptibile urechilor călărețului din cauza distanței, dar pe care el le auzea în memorie urmărind aleile și potecile din jurul clădirii lor. În stânga casei, arătura se țesea ca o păslă maronie până la pădurea iar copacii până înspre nori, se ridicau pe marginea unui deal în spatele căruia apunea soarele. La dreapta, alte câmpuri și lănețe de o parte și de alta a unui drum, care mergea spre un sat ce nu se vedea decât noaptea strălucind vag în depărtare, precum reflecția ultimului cărbune aprins în șemineu.

De la un capăt la altul al peisajului curgea râul paralel drumului, dar invizibil în albia sa tivită de sălcii. El curgea încetșor până în sat, apoi în alt sat mai mare și mai întunecos, și apoi în altul pe marginea unui lac; acolo violent, râul spumega înainte să dispară.

Această bucată de țară era deci liniată ca o filă de caiet: drumul trasat cu cretă; râul ondulându-se sub o pensulă nebulă; iar

deasupra fânețelor, gravată cu cerneală de China, calea ferată. Între această linie neagră și orizont rămânea un tiv subțire de pământ aurit, mov, roșu sau inexistent după capriciile cerului și anotimpurilor. De cinci sau șase ori pe zi treceau trenuri minuscule; de-abia se auzea sunetul vagoanelor dar de fiecare dată izbucea un plâns ascuțit din aceste jucării derizorii și continua mult timp peste câmpuri de la un ecou la altul până în clipa în care convoiul dispărea în spatele muntelui. Locomotiva pufăia un fum vânturat ca un nor de furtună și având o culoare asemănătoare și care, în zilele foarte friguroase, se insinua în cerul aproape verde.

Iată ce era de cealaltă parte a capătului lumii atunci când se ajungea la copacul singuratic de pe vârful colinei.

Călărețul cunoștea fiecare centimetru al acestui pământ populat în timpul verii de oameni, animale și zgomote, astăzi cuprins de o lăcere minerală de iarnă. El trăia acolo de patruzeci de ani în casa construită de tatăl unicului lui cu un fiu, două fiice, o guvernanta și un slujitor la fermă. Ca și în cazul strămoșilor, existențele lor se aflau în centrul acestor pământuri ale acestor păduri; viețile lor erau chiar în mijlocul râului, al drumului și al căii ferate. Călătorii, exiluri, plecări și venituri ale unora sau altora de-a lungul generațiilor, totul pornea de aici pentru ei. Totul îi aducea înapoi. Toți erau acolo, și el, și acel univers de ierburi, de ape și de pietre cu care se juca gândindu-se că-l va transforma în neant atunci când se afla, seara, în vârful dealului sub ultimul copac din lume.

Iarna, ora acestei ieșiri călare era totdeauna aceeași. El se uita rareori la ceas, dar simțea cu exactitate momentul când Draga trebuia înșeuată pentru a putea ajunge în acel loc la un moment foarte precis, dar, cu toate acestea, diferit în fiecare zi.

O dată sfârșită visarea, jocul continua. După ce colindase peste păduri și grădini, rchiul deschis al omului se fixa pe discul arămiu al soarelui al cărui contur se deșira deja în vârful brazilor. Nu trebuia să-și ia ochii de la el atâta timp cât era posibil.

De mic această experiență îl fascina. El ținea cu tot dinadinsul să-și deschidă orbitele în fața acestui izvor de foc, plătind o secundă de reușită cu mai multe minute de suferință și de întuneric absolut. Apoi, treptat se învățase. Învățase că orbirea se regăsește prin ceața unui geam, prin frunzele de argint ale mestecenilor, prin prisma unei lumânări suspendate de streașina unui acoperiș, prin ploaia de lacrimi. El făcea să apară unul după altul momentele sale de vulnerabilitate și slăbiciunile luminii. Într-o zi, el prinse un moment în care, cu razele diluate de noaptea apropiată, soarele impudic se lăsa demascat.

„Te văd, soare, cu ochii mei, larg deschiși, pe care tu nu-i poți atinge. Nu ești decât o portocală, o minge de aur, o lună mai strălucitoare.”

Câtă glorie pentru micul băiat!

O impresie a puterii de neuitat, accesibilă la fiecare apus de soare. Cine ar putea spune mai bine? Dumnezeu?

Jocul continuă de-a lungul anilor. De la vârste mici până când ajunse om, plăcerea continuă fără nici un fel de slăbiciune; el privea soarele în față fără să încerce să înțeleagă de ce un ou matur putea să conserve, intactă, o emoție veche de mai mult de treizeci de ani. Copilărie regăsită. Copilărie care nu a fost niciodată părăsită. Soarele de iarnă

dispărea în cele din urmă în spatele pădurii ca o monedă alunecând în buzunar. Un incendiu trecător cuprindea orizontul.

Înainte de a nu mai fi nimic din acest foc, el ținea pumnul ridicat pentru a ascunde, cu această mască de carne și os, apusul soarelui, alteori, el ținea mâna întinsă și palma deschisă, degetele răsfricate larg; plăcări păreau să scape din palma sa devenită aproape transparentă de roșăța soarelui.

Apoi, la pasul liniștit al calului el revenea acasă.

ÎN INFERN, DRAGOSTEA MEA

Motto:

*Sufletele ne sunt pline de negre ulceratii,
care se vor stinge curând.*

Apoi vom continua să trăim dar vom fi morți.

Odon von Horvath, Salzburg, 1937

O grămadă de zece și o grămadă de treisprezece. Cele trei mai mărunte fiind adăugate celei de-a doua grămezi pentru a echilibra greutatea. Clasate.

Transportate.

Ordonate.

Sunt mai grele decât de obicei. Inerte. Ele sau eu?

Acvariul este verde-albăstrui, mai mult decât de obicei, iar eu sunt un peștișor trist în apa tulbure a borcanului meu.

Este adevărat că ar fi făcut mult mai mult dacă s-ar fi amenajat acea bibliotecă la primul etaj, în fosta sală de desen. Dar toate clasele au fost redistribuite, facultățile se încurcă între ele, reforma ne destabilizează școala de sus în jos iar cărțile, doar ele, au mai rămas. În sala imensă pe care am compartimentat-o cu scânduri de brad până la jumătatea statului unui om și cu sticlă până la trei metri de tavan.

Arată modern.

Pe cele trei laturi ale cuștii mele văd venind și plecând, fără a auzi, minusculul popor agitat al elevilor și profesorilor.

Zarva lor se concentrează în mod curios deasupra capului meu, în mijlocul tavanului sub formă de cupolă unde se amestecă voci și zgomote de pași, răsunând acolo sus o fracțiune de secundă mai târziu decât gura care se deschide sau piciorul care se așază.

O ușă se deschide în sală pentru oamenii școlii, o alta în curte pentru ceilalți, ambele cu geamuri acoperite de afișe. Devine amuzant.

Căci există multe afișe, conferințe, întâlniri, seminarii.

Eu nu merg. Eu ies rar. Eu citesc ziarele. Uneori ascult radioul în timp ce îmi clasez cărțile. Lumea exterioară nu mă atrage. Străzile mele din piele, din carton, din hârtie îmi sunt de ajuns.

Ca munții mei de romane, alcile mele de biografii, pădurile mele de documente și grămezile mele de reviste diverse. Altundeva decât aici am impresia că se crapă abisuri.

Dar există prăpăstii care îmi convin. Cel al fișierului de lecturi pentru ordinea vertiginosă. Și cel al coșului de gunoi pentru greșeala de a uita. Am aruncat scrisoarea anonimă descoperită la poșta azi-dimineață.

„Intelctuali, grămadă de gunoi, evrei, șobolani de stânga care rod mândra corabie a națiunii: înfricoșaji-vă! Moarte!”

Peisajul nu este foarte inteligent. În ciuda gurii amuzante a rozătoarelor, aspectul sărman al mândrei corăbii mă face să mă tem de ce poate fi mai rău pentru viitorul națiunii.

Asta mă face să râd.

Am primit câteva noutăți.

Repede, eu le ascund în reduta care îmi folosește drept birou. Le sustrag pentru patru sau cinci zile cititorilor pentru a le înregistra, pentru a le comenta, tăia, fișa pentru mine și pentru registru: o identitate a cărților. Aici ca și altundeva Ausweis.

Le ating cu grijă, le mângâi, le alint.

Apoi le depun cu regret pe masa de noutăți sau în raftul de prezentare.

Lor le plac cărțile noi.

Netezi. Plate. Dure. Care nu pierd nimic din mirosul lor intim.

Degetele lor pipăie, alunecă, dar degetele lor nu rezistă prea mult dorinței de a se așeza pe felia ca de marmură compactă a copertii. Mai întâi încetișor, ca și cum locul degetului nu ar putea fi acolo toată eternitatea cărții și a degetelor cititorului. Dar aproape imediat, presiunea se mărește.

Unghia se albește. Falangele se crispează. Partea moale a cărnii se aplatizează pe tăietura filelor.

Iar cartea se deschide. Se deschide puțin. Cu regret.

De ajuns de mult pentru ca întreaga mireasmă să evadeze. Ea explodează. Ea izbucnește. Ea le înnebunește nările.

Deodată, degetul mare își eliberează presiunea menținută cu greu pe ultima pagină a copertii. Dar mirosul, mirosul...

Întreaga lor mână se mișcă, așază cartea, răsfoiește cu brutalitate paginile, deschide, apasă, sfâșie, zdrobește. Se vede cum nodurile legăturii devin proeminente pe fondul locurilor dintre pagini. Unghiile lor zgârie, cu o precizie aspră, trec și revin prin același loc.

Chinuită, cartea rămâne deschisă.

Ei citesc.

Atunci când o închid, grămada de pagini nu mai este nici dură, nici netedă: umflată, șifonată, cu sublinierile zilei care rămân, coperta rămâne deschisă, umflată puțin. Mirosul de cerneală și hârtie nouă s-a dizolvat.

Repede, eu le adun și le strâng bine în mijlocul unui loc stelaj supraaglomerat unde încerc să le uit cât se poate de mult timp. Dar atunci când le iau de acolo, ele se deschid mereu la aceleași pagini.

Ca în fiecare joi, studenții facultății de drept năvălesc toți deodată la ora când eu trebuie, de asemenea, să mă ocup de deschiderea pentru public. Nu voi avea niciodată timp să pun în ordine corespondența pe ziua respectiva.

Există o a doua scrisoare anonimă. Un alt desen. Un bărbat despuiat, cu o grămadă de organe disproporțional de mari sare peste marginea unei omlete informale care trebuie să fie Germania:

„Juden, raus!”

Marele Steinmann l-a văzut aplecându-se pentru a-mi împrumuta un creion. A izbucnit în râs. Ca și mine.

El nu e evreu.

Eu, da.

Prezentare și traducere de
Tudor Vlădescu

JURNAL ELVEȚIAN

de MAGDALENA POPESCU-MARIN

Am avut fericirea să revăd de curând țara cantoanelor într-o delegație a Uniunii Scriitorilor din România, care a avut drept scop nu numai să cunoască diversitatea culturală și, bineînțeles, lingvistică a Elveției, ci, mai ales, să stabilească legături utile atât cu lumca literară, cât și cu diaspora și simpatizanții Românicii. Sejurul nostru în Elveția a fost integrat în manifestările dedicate unei acțiuni mai cuprinzătoare „Printemps culturel roumain” (aprilie-iunie 1999). Această experiență, interesantă și inedită nu numai pentru mine (căci era vorba de prima vizită oficială de acest fel), ne-a fost prilejuită din inițiativa Ambasadei Române de la Berna, grație celor doi oameni de cultură aflați în misiune oficială, Domnului Ambasador Radu Boroianu și Domnului consilier cultural și de presă, confrate în ale scrisului, Viorel Grecu, autorul proiectului, cu sprijinul material și moral al Prințului Dimitrie Sturdza și al Fundației Pro Helvetia. Delegația noastră, judicios alcătuită, a cuprins pe de o parte oamenii de decizie ai Uniunii Scriitorilor, președintele Laurențiu Ulici și vicepreședintele Eugen Uricariu, doi reprezentanți ai publicațiilor Uniunii, Aurelia Ulici din partea Editurii „Cartea Românească” și Marius Tupan, redactorul-șef al revistei „Lucașfăruș”, poetul Petre Stoica, traducător de limbă germană, lingvистa Magdalena Popescu-Marin, traducătoare din literaturile elvețiene, mai ales din limba retoromană și Eugenia Mihalea de la Serviciul de Relații Externe, poetă la început de drum.

Am străbătut Elveția în lung și-n lat în 11 zile, nu în căutarea celor mai vestite puncte turistice, ci pentru a cunoaște toate zonele lingvistice ale țării: germană, franceză, italiană și retoromană. De altfel, timpul nu ne-a îngăduit să ne bucurăm prea mult și de peisaj decât din mașină, căci orele noastre se scurgeau mai ales în săli de cursuri sau de conferințe, la sediile uniunilor de scriitori, în muzee și edituri.

Primul popas și primele contacte le-am avut, cum era și firesc, la Zürich, cel mai mare oraș al Elveției, capitala cantonului cu același nume, situat în plină zonă lingvistică germană. Deși germana literară este prin tradiție limba scrisului și cea învățată în școală, dialectul germanic elvețian (format la rândul său dintr-un conglomerat de graiuri) tinde să se folosească și în scris tot mai mult, e destul să privești reclamele de tot soiul expuse în panouri mari pretutindeni. Există scriitori care scriu în dialect și acesta influențează tot mai mult chiar germana literară folosită în Elveția. Diferențele de vocabular și de structură gramaticală dintre limba vorbită și cea scrisă sunt foarte mari, și vorbitorii din Germania au uneori dificultăți de înțelegere. Dar dialectul Schweizerdeutsch (format, la rândul său, dintr-o sumedenie de graiuri) este cel mai răspândit în Elveția celor patru etnii. Din cele 26 de cantoane, în 17 se vorbește germana, în patru franceza (Geneva, Jura, Neuchâtel și Vaud), unul este de limbă italiană (Ticino); celelalte patru cantoane rămase sunt bilingve sau trilingve. În Berna, Fribourg și Valais se vorbește germana și franceza, iar în cantonul Grisons romanșă (retoromană elvețiană), italiana și germana. Astfel circa 73% din locuitori au ca limbă maternă sau ca limbă vorbită germana și asta ne dă o idee cu privire la contextul lingvistic real al țării cantoanelor. La polul opus se situează romanșă cu mai puțin de 1% din

populație. Trebuie adăugat că și vorbitorii celorlalte limbi din Elveția cunosc germana bine sau chiar foarte bine.

Suntem cazați în afara orașului, în micul, dar cochetul hotel Wassberg din localitatea Forch, căci din cauza unui congres hotelurile din Zürich sunt suprasolicitate. Un enorm avantaj pentru noi, de a ne bucura de liniște, departe de traficul



obositor al șoselelor. Imediat după masa de prânz, prima întâlnire are loc la seminarul de limbă română de la Universitatea din Zürich, singurul loc din Elveția unde, până în prezent, se predă româna. Lectorul de română, Alfred Suter, cunosător al mai multor limbi din estul Europei, are o mare pasiune pentru limba și cultura noastră. Vorbește și scrie românește aproape perfect, deși șederile lui în țara noastră au fost totdeauna de scurtă durată. Domnia-sa și Cristina Vogel, care predă literatură română modernă, au continuat efortul unor înaintași de la Catedră, axată la început numai pe partea de limbă, ca H. Schmidt sau Hans Stricker. Deși numărul de ore este redus (două pe săptămână), cursul adună între zece și cincisprezece studenți, dintre care măcar unul termină facultatea având ca specialitate limba română. Ne bucurăm să întâlnim și câțiva tineri din țară, bursieri ai Universității din Zürich, care ne copleşesc cu numeroase întrebări, ca și colegii lor elvețieni de altfel. Laurențiu Ulici și Eugen Uricariu sunt cei mai în măsură să dea detalii cu privire la structura Uniunii Scriitorilor din România, la scopurile ei, la numărul și la calitatea membrilor.

Impresionează mai ales numărul mare de scriitori înscrși în uniune (circa 2000), numărul mare de reviste literare susținute de uniune (12), premiile acordate anual scriitorilor talentați sau debutanților și nu în ultimul rând programele sociale de ajutorare a scriitorilor săraci. Nu lipsesc întrebările privitoare la temele abordate astăzi de scriitorii români, la situația pieței literare, la scriitorii din emigrație și la raportul lor cu cei din țară, la situația traducerilor etc. Un subiect des abordat de către participanții la dialogul nostru a fost raportul Uniunii Scriitorilor cu puterea politică și cu politica în general și dacă intervenția scriitorului ca individ în politică este benefică sau nu. După două ore de discuții, studenții ne-au înconjurat pe sală continuând să ne pună întrebări și să-și spună părerile. Cărțile

noastre dăruite seminarului au fost foarte bine primite și aș putea spune fără modestie chiar necesare. Mă bucur că unii dintre studenți se interesează de romanșă.

După universitate, seara este destinată întâlnirii cu membrii Societății Scriitoarelor și Scriitorilor Elvețieni din Zürich. În Elveția instituțiile culturale și nu numai ele țin să arate încă din titlul lor că femeile se bucură de egalitate deplină și, în calitate de membră a Uniunii Scriitoarelor și Scriitorilor Români, pot afirma că nu e un simplu gest de curtoazie la adresa femeilor. Într-o atmosferă cordială, stimulată și de licoarea lui Bachus, am vorbit despre toate, dar mai ales despre oportunitatea tipării unei antologii de literatură elvețiană la noi și a unei antologii de literatură românească în Elveția. Am avut privilegiul de a discuta cu Tim Krohn, Christian Haller, Michael Pfister, Françoise Chauvard și alții.

A doua zi, 6 mai ora 11, vizită la Editura Ammann din Zürich. O editură deschisă spre literatura țărilor din estul Europei. O antologie de poezie, de mari proporții, editată aici reprezintă literatura a nu mai puțin decât 15 țări din Est. Nume de prestigiu ale literaturii noastre contemporane nu sunt necunoscute. Au fost traduse în germană și apărute sau în curs de apariție cărți de Gellu Naum, Mireca Dinescu, Ana Blandiana, Nichita Stănescu. Laurențiu Ulici donează o antologie în zece volume a poeziei românești de la începuturi până în prezent, Marius Tupan donează ultimul său roman, Aurelia Ulici privește cu ochi de cunoscător calitatea edițiilor. Descopăr cu plăcere că în această editură poetului și criticului spaniol Angel Crespo, prieten și coleg în studiile de retoromană, dispărut de curând din această lume, i-a apărut versiunea germană a excelentei sale biografii dedicată scriitorului portughez Pessoa. Se discută noi posibilități de a traduce literatură română în limbile de mare circulație de către traducători care se pot exprima fără dificultăți în limba lor maternă, constatându-se că traducerile făcute în țară suferă de o anumită doză de neautentic în punct de vedere lingvistic. Uniunea Scriitorilor are proiecte și posibilități concrete de realizare în acest domeniu (există o agenție privată care promovează literatura română în străinătate).

Ploaia, care ne-a urmărit aproape tot timpul, îi sperie pe câțiva dintre noi care se întorc la hotel pentru o scurtă pauză, deoarece la ora 18 urma primul dialog deschis în limba franceză cu un public mai larg. Ne reîntâlnim la Universitatea din Zürich cu emoțiile de rigoare. Moderatorul nostru, Viorel Grecu, ne prezintă pe fiecare în parte. Întrebările se repetă în esență, dar apar și altele noi, ținând cont că, de această dată, erau în sală și români stabiliți în cantonul Zürich. Problema tirajelor în care apar texte literare este destul de mult dezbătută. De la tiraje de 50 000 de exemplare abia se mai vând azi 2-3 000. Oferta e mai mare acum pe piața cărții, iar concurența cu literatura de tip Coca-Cola (cum bine o definește președintele Uniunii) și cu transmisiile numeroaselor canale de televiziune îndepărtează cititorul de altădată de literatura națională. Interlocutorii noștri se interesează de influența străină exercitată asupra literaturii române, observând și ei cum literatura franceză cedează locul celei anglo-saxone. Firește situația scriitorilor aparținând minorităților naționale nu este uitată. În această privință, Uniunea Scriitorilor din România poate fi socotită drept model. Profesorul Georg Bossong, șeful Catedrei de romanistică și susținător al necesității seminarului de română, este preocupat de situația limbilor străine în învățământul românesc. Și aici franceza cedează locul englezei. Alți participanți la dialog vor să știe care sunt relațiile scriitorilor din Basarabia cu Uniunea Scriitorilor. Firește, li se răspunde, mulți fac parte din această uniune. Literatura și revistele literare din Cluj sunt, de

asemenia, subiecte pentru dialog. Un spațiu important este acordat teatrului (de ce nu se mai pun în scenă piese românești foarte actuale?). Nu lipsesc nici preocupările față de actualitatea politică sau economică actuală (imunitatea lui Vadim Tudor, războiul din Kosovo și consecințele lui pentru noi etc.). Diaspora și prietenii elvețieni ai României ar dori o mai bună informare din partea ambasadei noastre, studenții ar vrea scutire de plată a vizelor. Atașatul cultural are de răspuns la probleme mai mult sau mai puțin delicate.

Vineri, 7 mai, începând cu ora 10 suntem oaspeții Prințului Dimitrie Sturdza, Consul general onorific al României la Zürich, care ne arată fabrica de produse cosmetice a Societății „Déesse AG”, cunoscută în toată lumea. Ne-a impresionat în mod deosebit gradul înalt de automatizare a producției, folosirea judicioasă a spațiilor, curățirea desăvârșită și, mai cu seamă biroul prințului, unde totul amintea de țara lui de origine. Mirați oarecum de numărul mic de salariați, prințul ne-a explicat că departamentul cel mai numeros este cel de vânzări (circa 47 000 de persoane aflate în țară și în străinătate și calificate în acest scop), căci nu e totul să produci, trebuie să știi să-ți plasezi produsele. În România, acest sector este reprezentat de o persoană, două, ceea ce este o greșeală fundamentală, ne spunea prințul. La dejunul oferit la Stäffa de sponsorul nostru principal, într-un loc pitoresc de pe malul lacului Zürich, s-a discutat deschis despre problemele de tot felul din România. Ce ar trebui făcut (legislație europeană, stoparea corupției etc.), care sunt defectele clasei politice.

După amiază, deplasare în orașul Baden unde, la galeriile „Anixis”, a avut loc de fapt o seară de cultură românească intitulată „Interference des arts”. Ne-am bucurat să vedem tablouri și sculpturi ale artiștilor români și să ascultăm piese de muzică clasică românească, elvețiană și din repertoriul internațional interpretate de compatrioata noastră Eliseda Dumitru de la Opera din Berna, alături de Doamna Andrea Treschl de la Opera din Bienne, acompaniate de pianista Krassimira Hristova. A urmat apoi un dialog deschis cu membrii diasporei române din Baden și împrejurimi. Pentru un orașel ca Baden, existența unui număr relativ important de români

explică prin dominantă localității, cunoscuta fabrică „Brown-Boveri”. Înainte de începerea programului, la intrare am zărit o doamnă venind spre mine cu brațele deschise: o veche colegă de institut, Geta Marin cu soțul. Îmi spun cu ce bucurie au citit în ziarul local numele noastre și cum au renunțat la alte treburi urgente ca să ne vadă. Am remarcat în sală și prezența unor participanți de la dialogurile organizate la Zürich, printre care profesorul Alfred Suter de la seminarul de română, de data asta cu soția, bună cunoscutoare, la rândul său, a României. La întrebările asistenței, am răspuns pe rând, cultura de azi fiind subiectul preferat al dialogului. Ne-au onorat cu prezența ambasadorul nostru, Radu Boroianu împreună cu doamna, și Alțeta Sa Prințul Dimitrie Sturdza, care ne-a însoțit mai târziu la hotel. Atmosfera s-a încălzit aici și grație prezenței unei cântărețe de muzică populară, Leontina Pop, surpriza Prințului pentru ziua aniversară a lui Ion Țiriac. Am cântat toți, cântecele noastre de veselie, de dor și de jale, spie încăntarea personalului din restaurant. Căldură umană, tipic românească, ne-a confirmat Prințul Sturdza. Noroc că hotelul nostru era izolat, altfel după ora 22 eram pasibili de amendă cu cântecele noastre.

Ziua de sâmbătă, 8 mai, a fost în întregime dedicată „fraților noștri mai mici”, cum îi numea orga pe români. Așadar, deplasare în cantonul Grisons (Graubunden, Grischun, Grigioni, în cele trei limbi ale cantonului). Presărați pe ici pe colo prin văile și culmile alpine, divizați din punct de vedere religios și foarte diferiți din punct de vedere lingvistic (românșă elvețiană este reprezentată de cinei grațuri: sursilvan, sutsilvan, surmiran, ladin valader și puter), bilingvi în totalitate, romanșii țin cu greu piept unui proces

cronic de germanizare. Limba lor, recunoscută abia în 1939 ca a patra limbă națională, a căpătat statut egal cu celelalte limbi ale Confederației abia acum vreo doi ani, în prezent fiind deci limbă oficială. Acest statut este însă greu de aplicat atâta timp cât nu există un koiné acceptat de toți vorbitorii (actuala limbă unificată rumantsch-grischun are o istorie scurtă și șansele ei de impunere sunt încă imprevizibile).

Locul de întâlnire cu scriitorii romanși a fost într-un sătuleț din Sutselva la o altitudine de peste 1000 m. Ca să ajungem în Feldis/Veulden, am părăsit autovehiculele noastre la Răzuns, în apropiere de Chur (Cuera), capitala cantonului, ca să luăm telefericul până la locul de destinație, o așezare mică și veche, de tip rural, cu o sută și ceva de locuitori. Aici este locuința președintei actuale a Uniunii Scriitoarelor și Scriitorilor Romanși, Gisula Tscherner, născută în apropiere de Zürich dintr-o familie germană, dar romanșizată prin căsătorie și grație dragostei sale pentru limba și cultura romanșilor. O personalitate cu totul aparte, care scrie puțin, dar convinge prin viu grai, dat fiind că formația ei este de teolog reformat. Spiritul său de ironie și de justețe a făcut-o să nu accepte ierarhia confesiunii sale, așa încât s-a autoexclus din



Giovanni Mastropaolo primește titlul de Doctor Honoris Causa la Iași

organizarea oficială, practicându-și profesiunea pe cont propriu. A așteptat cu nerăbdare vizita noastră, mi-a scris atât mie cât și lui Viorel Grecu de mai multe ori. A declarat că a ales un loc mai intim, satul ei, tocmai ca să fim ca între rude, accectuând tot timpul frăția întru romanitate dintre popoarele noastre. Ne-a pregătit dejunul cu mâna ei, în „stiva” (camera de zi) primitoare (eram vreo doisprezece, cu șoferul și echipa de televiziune de la TVR internațional), apoi am vizitat o familie de țărani (el romanș, nevasta și copiii nu vorbeau decât dialectul german), unde alături de vacile sănătoase, am admirat o colecție de tălânci și clopoței vechi, ne-am ospătat cu lapte, cărnați din regiune și minunata pâine cu pere. Grajdul cu animale era plasat la capătul satului, în timp ce locuința familiei se afla în centru. Totul era deschis, cuștile cu iepuri de casă sub cerul liber, grajdul cu vite, caprele, uneltele...

În aceeași seară, la restaurantul din sat, Crap selvadi (Stânca sălbatică), a avut loc întâlnirea cu reprezentanții Ligii Romanșe (președintele Jost Fallett și secretarul Gion Antoni Derungs), cu scriitorii romanși, printre care decanul de vârstă, Gion Deplazes, cărui i s-au tradus în România cinci cărți, cu șeful Agenției de Noutăți, Giuseppe Capaul, mare prieten al României, cu reporteri de la radio. După alocuțiunile de rigoare și donații de cărți, s-a cântat imnul romanș Chara lingua dalla mamma, în traducerea noastră, așa cum, după căderea regimului Ceaușescu, s-a cântat cu

entuziasm la Lags Deșteaptă-te române, tradus în română. Erau încă ani de speranță... Încerc să nu fiu subiectivă, dar mi se pare că aici, la Veulden, am găsit foarte multă căldură umană, care s-a reflectat imediat și în jurnalul La Quotidiana, în câteva numere succesive și în emisiunile de Radio. La rândul nostru, am adus un număr din „Lucafarul”, în care reprezentantul cel mai ilustru al lumii romanșe, profesorul Iso Camartin, și el prieten statornic al României, era prezent cu un eseu semnificativ pentru lumea contemporană: **Peste graniță**.

Următoarele două zile au fost destinate altei comunități înrudite cu noi prin latinitate: cea italiană, din cantonul Ticino. Coborând Alpii Retici, te trezești dintr-o dată într-un peisaj tipic mediteranean, cu palmieri și castani înfloriți, cu vie nesfârșite și cu flori tropicale, mărturie a unei eterne primăveri, amintind mai curând atmosfera hispanică. Deși mai bine reprezentată decât romanșă, italiana cu reflexe lombarde din Ticino este și ea serios periclitată. Procesul de germanizare se derulează pe fondul unei afluențe de populație germanică în regiune. Există sate întregi cu case de vacanță pentru cei din zona germană, familiile italiene rămânând doar ca rarități. Turismul dezvoltat și bunăstarea au și ele păcatele lor. În orașe, deși există cartiere întregi cu „străini”, italiana predomină. Față de romanșă, italiana din Ticino are avantajul de a fi susținută de prestigiul cultural al țării vecine, Italia, așa cum dialectele franco-provensale din Romandie au cedat locul francezei, grație influenței culturale de necontestat a Franței.

Duminică dimineață, întâlnire cu biserica ortodoxă din Lugano și cu membrii unei fundații culturale și umanitare din Bellinzona, iar după amiază, în prezența Domnului Ambasador Radu Boroianu, participare la o Seară culturală și artistică, desfășurată la hotelul „Origlio Country Club” din Lugano, în cadrul expoziției de pictură a compatriotei noastre stabilite la Lugano, Legendina di Paolo. În treacăt fie spus, mulți artiști români de prim rang s-au stabilit în Elveția, și nu numai artiști. Dezavantajul țărilor sărace...

Luni dimineață, interviu la Radio și televiziunea ticineză. Eu și Viorel Grecu ne exprimăm în franceză, Laurențiu Ulici și Eugen Uricariu se simt de-ai casei vorbind italiana. Întrebările se referă la viitorul culturii după '89, la felul cum e privită literatura elvețiană în România, la viitorul Bucureștiului, fost cândva „micul Paris”, la impactul asupra noastră a războiului din vecinătate, la vizita Papei, la felul cum s-a dezvoltat limba română în contextul slav cunoscut etc., ele vizând mai ales problemele de mare actualitate.

Discuțiile de după prânz cu scriitorii ticinezi (Ketty Fusco, Leo Manfredini, Amleto Pedrolì, Armida Ryser-Demarta ș.a.) au avut loc tot la Radio Ticino. S-a manifestat același interes, ca și în alte locuri, cu privire la organizarea Uniunii Scriitorilor din România, la situația scriitorului român din țară sau din străinătate, la literatura actuală etc. Nume de prestigiu ale culturii noastre au fost menționate: Tudor Arghezi, tradus de curând în italiană, Lucian Blaga, Constantin Brăiloiu, Clara Haskil, Dinu Lipatti.

La orele 18, în același local, dialog cu un public mai numeros. O problemă mai larg dezbătută și relativ mai delicată a fost cea privind raportul dintre ortodoxie și comunism, legată, firește tot de vizita Papei în România. Laurențiu Ulici arată că legarea bisericii ortodoxe de stat este de tradiție bizantină, așa se explică și colaborarea ei cu conducerea comunistă, iar acum sunt semne că cel puțin biserica română se deschide spre dialog și dorește o reînnoire. Unii români din sală ne-au întrebat cum se explică denigrarea lui Eminescu din revista „Dilema”. Poetul Petre Stoica răspunde că a fost o polemică și că generații diferite pot da interpretări diferite, idee pe care o dezvoltă și Eugen Uricariu. Concluzia adunării a revenit unei românce din diaspora: România este o țară de cultură și de

(urmare din pag. 13)

creștinism.

Marti, 11 mai, părăsim Lugano cu direcția Berna. Un drum de circa trei ore, pe o vreme închisă, care umbrește ușor frumusețea peisajului. Tunelul St. Gotthard, de 17 km, este o minune a tehnicii și ne impresionează. Până la plecare suntem cazați în Berna, într-un hotel de tip internațional, numit „Ambasador”. Îi lipsește farmecul micilor hoteluri tipic elvețiene răspândite peste tot în afara marilor orașe. Berna este capitala Confederației Elvețice și al patrulea oraș ca mărime. Jacques Lauer, fost atașat cultural la Ambasada Elveției din România, îmi spune că nu are o viață culturală prea bogată, dar e un oraș istoric, cu un centru interesant.

După-amiază, vizită la Vevey, orașel din Romandie, situat pe malul lacului Lemán. Statuia lui Charles Chaplin ne amintește că a trăit aici ultimii săi ani și a fost îngropat într-un cimitir din apropiere.

Motivul vizitei noastre la Vevey este o documentare privind apropiata „Fete des vigneronns 1999”. Sărbătoarea podgorenilor și a vici are loc la 25 de ani o dată și se face cu mare fast. Până acum sunt cunoscute 11 serbări. Anul acesta are loc între 29 iulie și 15 august și este pentru prima dată când vor participa și podgoreni din exterior. Cei aleși sunt 39 de viticultori dintr-un sat moldovenesc de lângă Huși, Pădureni. Organizatorii au rămas încântați de vizita făcută la Pădureni, ca să nu mai vorbim de calitatea vinurilor noastre. La Vevey, pregătirile sunt în toi. Piața din fața lacului e un șantier enorm, scena va avea 6000 m², iar tribunetele 16000 de locuri care se vor vinde scump, majoritatea în exterior. Animalele, plantele artificiale, vasele de tot felul se vând apoi, după sfârșitul serbărilor. Regizori adevărați, poeți, sculptori, scenografi de meserie, toți artiștii din regiune se află la datorie, atelierul lucrează din plin. Desfășurarea punct cu punct a serbării e concepută în versuri de François Deblue, a cărui carte *Les Saisons d'Arlewin, Poème de la fête des vigneronns 1999* a și apărut la Editions Empreintes din Lausanne. În această carte sunt evocați și viticultorii români. Regizorul François Rochaix ne spune că serbarea va fi orientată cu fața spre lac (deci spre Franța), pentru a arăta deschiderea către Europa. Să dea Dumnezeu! Generația tânără și intelectualii își doresc tot mai mult integrarea europeană, care a fost respinsă de populație prin referendum. Regretatul meu profesor, călugărul benedictin Flurin Maissen, îmi spunea că Europa nu e pregătită să-i primească pe elvețieni. Avea dreptate în felul lui.

Revenind la sărbătoarea vici, ca să ne dăm seama de proporțiile ei, trebuie să adăugăm că ea costă 50 de milioane de franci elvețieni și că în ea sunt antrenate 7000 de persoane (în Vevey sunt 15000 de locuitori), din care 5000 vor fi costumate. Oamenii își plătesc singuri costumele și apoi le păstrează, ținând cont că doar o dată în viață poți participa activ la această serbare. Vizitând palatul Confreției, aranjat ca un mic muzeu, ne-am dat seama cât sunt de mândri localnicii de darurile hărăzite de natură și cum știu să-și respecte și să-și cultive tradițiile din generație în generație, conștienți că „Un siècle s'achève, un autre viendra...”

Miercuri, 12 mai, vizită la Muzeul Arheologic din Avenches, fostă fortăreață romană Aventicum, devenită apoi capitala triburilor helvetiche (în anul 15 a.Cr.). Sub împăratul Vespasian, orașul a fost ridicat la rang de colonie. Din vechiul oraș, mai sunt vizibile câteva construcții, cum ar fi Porțile de Est și de Vest, amfiteatrul, băile, un templu etc., majoritatea vestigiilor fiind îngropate sub construcțiile moderne. Muzeul roman este instalat într-un turn medieval aparținând unui zid de fortificație din secolul al XII-lea. Câteva piese de valoare au fost, ca peste tot, înlocuite cu copii. Directoarea muzeului, ghidul nostru, Anne Hochuli-Gysel, vizitase România și a putut să

facă unele paralelisme cu romanizarea estică. Firește că la ieșire ne-am cumpărat repede o copie în miniatură a lupoaiicii capitoline cu Romulus și Remus, ochită, ca să spun așa, de Rica Ulici.

Ne grăbim să ajungem la Fribourg, oraș universitar din partea franceză, unde ne așteaptă mai întâi o întâlnire cu scriitorii. În drum, vizităm în grabă vestita catedrală a orașului ca să admirăm vitraliile cu teme laice de o frumusețe stranie, câteva explicații sumare ne sunt date chiar de președintele asociației de scriitori. Discuția cu aceștia din urmă s-a purtat în jurul acelorași teme: literatura actuală, scriitorii și problemele lor, organizarea UR, relațiile cu străinătatea, situația țiganilor și, la ordinea zilei, vizita Papei la noi. Schimb de cărți (răsfoiesc acasă cu plăcere cărțile lui François Deblue, Marie-Claire Dewarrat, Claude Luezi, Amalita Hess) și plecăm cu toții la „Uni” pentru întâlnirea cu publicul. Alături de câteva chipuri cunoscute, studenți, scriitori, profesori, români stabiliți în Elveția. Îl zăresc în sală pe vicectorul universității, profesorul G. Darms, șeful Catedrei de retoromană, cu care am plăcerea să vorbesc mai mult după terminarea ședinței. Viorel Grecu anunță înființarea a două cursuri începând de la toamnă: unul de limbă și literatură română și altul de științe sociale și politice vizând România în tranziție. În plus speră o bursă pentru un student român care să studieze româna. E un succes, oricum! Întrebările din sală sunt variate, ca noutate însă se discută despre Regele Mihai, poate nu întâmplător aici, căci Majestatea Sa locuiește în regiune. Nu mai e greu de arătat că prezența Regelui în țară e acum firească. Cea mai bună dovadă este chiar vizita noastră de a doua zi la Versoix.

Vizita de la Versoix ne-a dat emoții la toți, dar cel mai vizibil mișcat era Petrică Stoica. Reședința este modestă, dar camera de primire e încărcată de istoric. Spațiul e dominat de un tablou impunător al Reginei Maria. Deși doamnele s-au grupat în jurul Reginei Ana, mă simt atrasă să umăresc ce spune Regele, cu un ton foarte echilibrat. Mai întâi dezaprobă divizarea diasporei din cauze cunoscute, nu este de acord nici cu bombardarea iugoslaviei, căci orice fel de război e în cele din urmă imoral. În privința intrării noastre în NATO este extrem de rezervat, căci ultimul summit a fost ambiguu la adresa noastră. Se discută și despre eventualitatea unui nou plan Marshall, cel vechi a pus și Italia pe picioare, căci nu s-au perceput dobânzi. Suntem toți de acord cu constatatarea că azi se scrie și se vorbește prost. Este apreciat Ambasadorul nostru în Elveția, domnul Radu Boroianu, care provine dintr-o familie înrudită cu Brătienii. Clasa noastră politică e lipsită de modestie și mai are multe de învățat... Proiecte? O vizită în Bucovina, la sud de Cernăuți, unde se va sfinți o bisericuță în memoria celor asasinați la Fântâna Albă, dar autoritățile Ucrainei n-au dat nici un răspuns. Nu știu când a trecut o oră...

La ora 12 ne aflăm la bisericuța românească din lemn din Geneva, pictată de un pictor român, David Nicolae. Enoriașii (circa 1000 de suflete) nu acceptă subordonarea față de patriarhia Română, din motivele cunoscute. Preotul Damian Ionescu recunoaște autoritatea episcopului grec din Geneva, Damaskinos. Trebuie să mai curgă multă apă pe Dunăre...

În după-amiaza aceleiași zile suntem oaspeții familiei Al. și Ileana Lucianu din Berna, colecționari de instrumente muzicale vechi și mai ales de țiter. Vorbim românește și asta creează o atmosferă caldă. Încheiem ziua cu un dîneu la familia Grecu, unde doamna Alma Grecu ne răsfășă cu bunătăți și unde ne bucurăm de o cordialitate cu adevărat colegială.

Vineri, 14 mai, ne începem ziua cu o scurtă vizită la ambasada. Poarta e larg deschisă, lipsește cerberul cu grade ascunse care te interoga pe vremuri. Personalul e zâmbitor, nu încreștat ca mai ieri. Mai progresăm și noi pe ici pe colo.

Spre prânz, vizită la Lausanne, la Institutul de

Maieutică (termen socratic privind știința sau arta creației), unde colaborează și doctor Ionel Vianu. E un institut psihopedagogic, care tratează persoanele cu suferințe mentale și psihice cu ajutorul artei și nu numai. Institutul este și un spațiu plurilingvistic de schimburi spirituale, culturale, confesionale. Și câțiva studenți români au beneficiat de burse în acest lăcaș de cultură, dat fiind că fondatorul este un mare prieten al țării noastre. Pacienții de toate vârstele, cam 30 la număr, își caută aici alinarea suferințelor. Unii sunt interni, alții externi. Unii locuiesc aici până la moarte, alții sunt pasageri. Există săli de dans, de teatru, de învățare a limbilor străine etc. și un personal ultracalificat. Pentru noi o curiozitate. Fondatorul și conducătorul institutului, domnul Giovanni Mastropaolo, tocmai venise de la Iași, unde primise titlul de Doctor honoris causa. Institutul este fundamentat științific pe gândirea lui Socrate și a lui Freud.

Suntem primiți într-o cameră cu tot felul de obiecte foarte viu și variat colorate. Atrag atenția coșurile mari cu fructe de tot felul, apoi flori, semințe, tablouri - picturi și fotografii -, jocuri, băuturi, bomboane, sculpturi, măști, vase chinezești și japoneze, plante ornamentale instrumentale muzicale din diverse continente, lumânări colorate, jucării, cărți (și românești), dischete, aparate, globuri și multe altele (artă africană, indiană, europeană din diverse țări), părea că n-ar mai fi fost loc nici să arunci un ac. Și totuși, am încapat și noi. Era un fel de terapie a văzului. Camera de alături, dormitorul fondatorului, adept al lui Freud, era ornată cu faluși și torsuri de femceie. Am fost ospătați cu cele mai fine bucate, servite de două negrese din Brazilia cu o deosebită artă, iar conversa cu maestrul ei, ca și anumite lucruri din țară, ne-au arătat că suntem cunoscuți. Am reținut observația gazdei: românii scamănă cu israelienii, se regăsesc peste tot.

Ultima zi, sâmbătă, 15 mai. O goană spre Neuchâtel, pe malul lacului cu același nume, în căutarea pictoriței de origine română, Ana Seel. Soțul ei este profesor de filozofie la Universitatea din Berna. Gazdă primitoare, ne-a arătat colecția de tablouri proprii, și prin felul de a se purta se vedea că-i e dor de țară.

Ultimul popas în grup: Yvonand, unde ne aștepta o nouă întâlnire cu publicul, organizată tot sub formă de dialog, în cadrul manifestărilor consacrate sărbătoririi a celei de a 10-a aniversări de când a luat naștere l'Opération Villages Roumains. De fapt, această sărbătorire care se încheia s-a transformat într-o caldă manifestare de simpatie la adresa țării noastre. Și-au dat concursul orchestre românești și grupuri de dansatori. Pe lângă un public numeros și entuziast, am remarcat prezența Excelențelor Lor Jean Claude Joseph, Ambasadorul Elveției la București și Radu Boroianu, Ambasadorul României la Berna. Publicul era format din români și elvețieni. Am remarcat o expoziție de carte românească în traducere. Era prezent și fostul atașat cultural elvețian la București, Jacques Lauer, cu soția și cei doi copii, mare prieten al culturii noastre, stimulat fără îndoială și de soția sa, româncă din Sibiu.

Dialogul nostru s-a desfășurat ca și în alte centre, dar aici era un public elvețian care avusese contacte cu țara noastră, să zicem, în scopuri mai curând caritabile. Unii dintre participanții elvețieni știau puțin românește și-și doreau să învețe mai mult, acasă la ei, unul argumentând că România e țara lui de dor. Membrii diasporei își doreau să învețe istoria noastră adevărată, alți români născuți în Elveția, care știau românește din familie, voiau cărți de literatură, de istorie. A fost un moment impresionant, după care grupul de scriitori s-a despărțit, unii urmând să plece acasă prin Italia, iar alții cu avionul.

Întorcându-mă cu gândul la culmile și văile grizone unde am învățat româna, aș putea să-l parafrezez pe interlocutorul nostru elvețian: pentru mine, Elveția este o țară de dor.

SPONTANEITATE PLUS GENEROZITATE EGAL APEL LA MEMORIE

de TUDOR VLĂDESCU



Anca Seel a absolvit Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” și, asemeni multor artiști de perspectivă, s-a stabilit în Occident. Din 1991, ea a susținut expoziții personale în Germania, Olanda, Franța, Statele Unite, Italia și Elveția, unde trăiește în momentul de față. Dacă Neuchâtel se află între lacul cu același nume și munții Jura, într-un peisaj tipic elvețian, ceea ce descoperim în picturile, gravurile și instalațiile prezentate ține de o armonie de lumini și ecouri care coboară din lumi uitate sau dispărute.

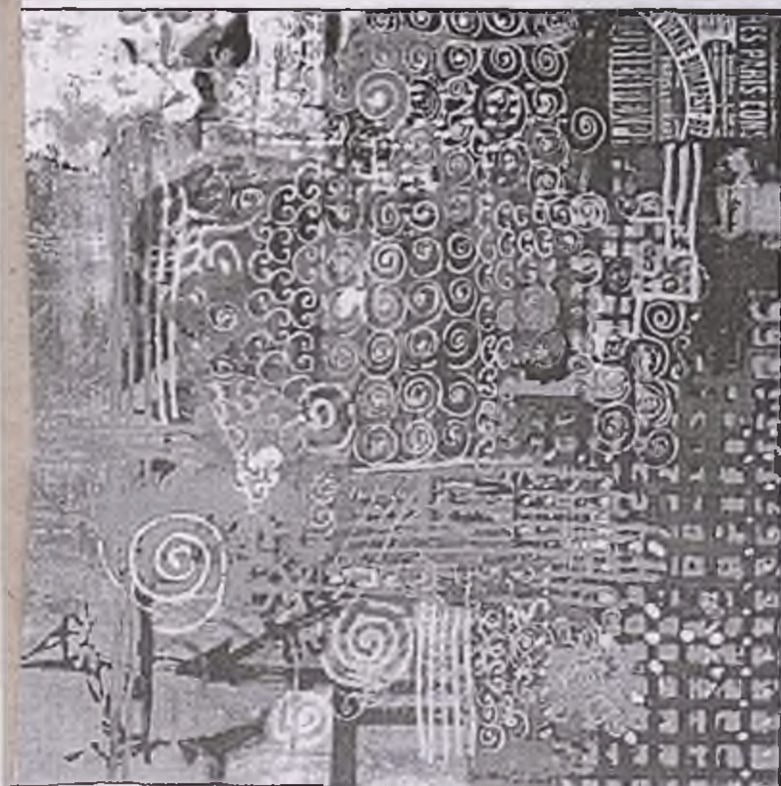


Luminile colorează nostalgia Orientului. În spațiul artei contemporane se pot afla și voci mai puțin abstracte, pot exista creații care să nu îi bulverseze total pe spectatori prin ermetism. Anca Seel aparține noii generații de artiști români din străinătate care s-a afirmat deja și de la care primim din ce în ce mai multe *feed-back-uri* abucurătoare.

Există mulți artiști români naturalizați pe neleguri nonmioritice dar, în afară de cei care, prin tehnica pe care o practică (de exemplu, ceramica tradițională), țin de specificul național, foarte puțini fac referințe la țara de proveniență. Motivele lor sunt perfect justificate, căci situația politică fluctuantă de la noi sau statutul de imigrant afectează imaginea publică a artistului și, în cele din urmă, piața.

Poate că tocmai nostalgia și sentimentul exilului, care, se știe, sunt foarte necesare exploataării exhaustive a unui subiect atât de proteic cum este cel al spațiului de proveniență, castel îndepărtat dar niciodată uitat în care a fost zăvorâtă inima, sunt cele care îi dau Ancăi Seel puterea de a convinge. De la spațiile neconvenționale alese pentru expoziții și până la lucrările propriu-zise, care sunt destul de diferențiate ca tehnică, ea oferă iubitorilor de artă o experiență inedită. Entuziasmul nu este de ajuns pentru a convinge, nu? Ei bine, adăugați refuzul de a uita, o formă foarte delicată de generozitate. Pentru Anca Seel nu există limită cronologică. Mai adăugați o picătură de exotism, apoi aura icoanelor bizantine. Nu este un *melting pot*, este o dovadă a faptului că se poate ajunge la

libertate și prin artă. Atunci când iluzionismul este conștientizat ca atare de către spectatori, avem de-a face cu o foarte clară intenție de a fi sincer, o altă formă de generozitate. Uneori, a fi sincer înseamnă a fi vulnerabil. A fi vulnerabil și, pe deasupra, și conștient de această condiție, sună cam dostoievskian. Din această poziție, un artist poate asculta ecoul trecutului fără nici un fel de teamă de constrângeri care ar putea ține de curente artistice sau politice. Singurele responsabilități țin de universul interior al artistului, oricare ar fi el.



PROGRAMAREA NEUROLINGVISTICĂ

- NLP (fragmente)

de MARINELA SOMAZZI-SAFTA (LUGANO)

Era incredibilă senzația pe care o aveam. Mi se părea că vedeam un film, filmul vieții mele. Pentru a nu știu câta oară îmi dădeam seama de fantastica mașină pe care o am tot timpul la dispoziție, mașină perfectă cu un mecanism perfect. Minte.

Toată tensiunea în care lucrasem, prima în felul ei din viața mea, dispăruse complet. În acel moment mă copleșise emoția existenței mele.

Copilăria mea în România, amintirile din adolescență, prietenii de peste tot îmi umpleau sufletul. Realizam cu extraordinară limpezime saltul de calitate al noii mele condiții sociale, dar mai ales a evoluției modului de a gândi.

Plecata din România cu aproape 22 de ani în urmă cu o valiză pe jumătate cu cărți și pe jumătate cu ceva îmbrăcăminte, dar cu niște „cufere” enorme de speranțe în mine, în trenul care mă ducea în Occidentul atât de visat aveam neta senzație că nu am greșit smulgându-mi rădăcinile din România. Faptul că acum, mă simt o persoană sigură pe mine, în stare să înfrunt cu curaj toate sfidele ce mi se prezintă (multe mi le fac eu însămi) este rezultatul curajului de a acționa pe care l-am avut dintotdeauna.

Practica (in)conștientă a pozitivismului mental împletită apoi cu ani de studii, mă face uneori să mă simt precum burghezul „gentilhomme” al lui Moliere care descoperă că vorbește în proză de mai bine de 40 de ani fără să știe. Știam, de când am avut puterea de a gândi, că mintea nu se poate îngrădi și că este liberă și nemărginită precum liber și nemărginit este universul.

Am învățat cu timpul să-mi recunosc emoțiile și, educându-mi în mod conștient mintea, reușesc acum în intențiile mele cu relativă ușurință, înlăturând tot ceea ce poate fi negativ în gândurile mele. Spun deseori că am avut extraordinara șansă să mă pot naște de două ori în aceeași viață. Această minune o datorez în primul rând sofului meu, pe care îl consider întâiul meu mare maestru și apoi, dar nu în al doilea rând, părinților mei și Nanei care mi-a fost cea mai iluminată existență.

Prima ziornică a acestei cărți a fost

creată în trenul spre Toscana, cu dorința să pot ajuta persoanelor ce vor să obțină de la viață tot ceea ce doresc, considerând că dacă măcar una dintr-o sută va reuși, mă pot considera fericită.

Milton Erickson, psihoterapeut, considerat cel mai mare hipnoterapeut al secolului, a fost principalul inspirator al programării neurolingvistice. Rezultatele excepționale obținute de Erickson în psihoterapie au fost călăuză în munca de cercetare a oamenilor de știință care au creat apoi instrumentele și modelele specifice aplicabile în materie de comportament și comunicație.



Ce este Neurolinguistic Programming (NLP) - Programare Neurolingvistică

NLP este disciplina care studiază structura experienței subiective. Este modelul acelei lumi specifice de magie și iluzie constituită de comportamentul și comunicația ființelor umane; este studiul componentelor percepției și a comportamentului ce face posibilă experiența noastră.

(R. Dilts-J. Grinder-R. Bandler)

Comportament și comunicare. Comportament coerent, dar comunicare incompletă cu rezultate dezastruoase din

partea mediului se întâmplă des în viața de toate zilele.

Programarea neurolingvistică reprezintă un studiu sistematic, profund, în câmpul comunicării între indivizi pe baza modului comportamental.

Oamenii comunică cu ei înșiși și între ei.

NLP-ul ne învață că „nu există noncomunicare, chiar și atunci când nu se folosește capacitatea de a vorbi”.

În câmpul relațional ne bazăm pe capacitatea de comunicare, care este reprezentată în măsura de 7% de partea verbală (uzul predicatelor etc.), 38% de partea paraverbală (tonalitate, ritm, timbru) și 55% de partea nonverbală, adică corporală (mișcările oculare, modificarea respirației, poziție corporală, schimbare de colorit etc.)

Este imposibil să nu comunicăm. Orice comportament este comunicare.

Modul în care acest lucru se întâmplă este luat în considerație de NLP în manieră științifică și analitică plecând de la rezultatele excepționale obținute de profesioniști în cele mai variate domenii de activitate.

Presupuneri

În NLP se vorbește de „supoziții”, dat fiindcă se susține presupunerea că nu există o realitate obiectivă. Ființele umane se mișcă în realitate în măsura în care își creează o hartă a realității subiective.

Supozițiile, mai bine spus, presupunerile principale ale programării neurolingvistice dau și explicația în largă măsură a semnificatului NLP:

1. Orice lucru care se întâmplă într-o parte a sistemului cibernetic, cum este acela al ființelor umane, va influența în mod necesar toate celelalte părți ale sistemului.

2. Orice comportament este comunicare.

3. Orice comportament (verbal, paraverbal, nonverbal) implică o transformare în procesele neurale interne și în consecință dă informații asupra acestor procese.

4. NLP este studiul experienței subiective, dat fiindcă „harta nu este teritoriul” (harta unei păduri nu este pădurea).

5. Reprezentările senzoriale sunt bazele limbajului experienței subiective.

6. Nu există comunicație corectă sau greșită în absolut. Comunicația este definită de rezultatul obținut. Flexibilitatea unui individ ori a unei organizații este cel mai mare zestre, adică acea capacitate de a schimba propriul comportament pentru obținerea unui rezultat voit.

7. Un comunicator bun este responsabil 100% de rezultatele pe care le obține (ori pe care nu le obține). Metafora misionarului este un bun exemplu!

8. Orice proces observat este schematizabil și reproductibil.

9. NLP este în stare să analizeze procesele care duc la statutul de excelență și presupune că un lucru făcut bine poate fi făcut și mai bine. Dacă o singură persoană pe lume este capabilă să obțină un rezultat excelent, studiind procesul și strategia, poate învăța și transmite cele învățate și celorlalți, pentru a ajunge la același nivel de excelență.

Programare

Creierul uman poate fi comparat cu un „hard disc“ al unui computer și, exact ca și în informatică, introducem o serie de „programe“, cu o multitudine de „input“ în scopul de a combina niveluri complexe, multiplicând „circuitele“ la infinit. În NLP acest aspect al cunoștinței duce la promptitudinea de a elabora noi forme de comportament dincolo de limitele datorate unei „forma mentis“ datorată educației, culturii țării în care un individ se naște și crește, de credințe ori de familie etc.

Sistemul unei persoane este similar unui sistem cibernetic în care se pot adăuga sau corecta programe. „Abordarea sistemică“ este unul din modelele cele mai studiate în NLP explicabil cam așa: În oricare sistem cibernetic, atunci când

se introduce un element nou sau se produce o schimbare, acesta produce în mod obligatoriu o schimbare complexă în întregul sistem.

Altfel spus, o schimbare într-o parte a sistemului, implică schimbări în tot sistemul.

Metaforic, dacă într-o grădină plină de pomi se plantează un pom, grădina își asușește cu totul alt echilibru ecologic. Dacă într-o familie se adaugă un nou membru, în întreaga familie se produce o schimbare radicală.

Neuro

Găsim explicația terminologiei „neuro“ în activitatea cerebrală. Capacitatea de a întreprinde acțiuni de tot felul, de la gândire la activitatea motorie, de la activitatea organelor la stimulul celor cinci simțuri, de la percepția senzațiilor la comportament, stau în activitatea fiziologică cerebrală. În NLP este în principal o parte specifică a creierului, responsabilă de funcțiunile cognitive, rebelul. Celelalte părți ale sistemului nervos care pot interesa, sunt zonele profunde ale creierului ca mezencefalul, hipotalamul, nucleii de bază, care dețin un rol fundamental în definirea teritorială, în asigurarea siguranței supraviețuirii individuale, în decodificarea stimulilor.

În cea mai mare măsură considerare intră în ganele de simț, indispensabile în crearea legăturilor între creier (deci individ) și mediul înconjurător. Creierul primește informații prin: văzut-auzit-gust-olfact-gust. Acestea sunt înregistrate și

decodificate la nivelul hipotalamului, ducând individul la un echilibru în adaptare la mediu, în mod conștient și inconștient.

În NLP se numesc „sisteme reprezentative“ și sunt baza studiului relațional și interactiv dintre indivizi.

Ființele umane (și animale dacă vrem) captează informații și comunică între ele prin „sistemele reprezentative“, adică folosesc canalele: VIZIV-AUDITIV-CENESTEZIC (în care intră tactul, gustul și olfactul). Sistemul VAC, în concluzie este principalul canal întru cunoașterea și recunoașterea profundă a stimulilor externe.

În materie de studiu al comunicării, în afara limbajului „vorbit“, este studiat limbajul paraverbal și nonverbal, fruct al unei activități neurologice precise, dar mai ales inconștientă.

De exemplu, mișcările oculare, ritmul respirației, cadența modului de exprimare,

văzut și nu a simțit ceneștezie zăpada, devine o imagine internă „construită“ fără nici un fel de reacție de tip emotiv.

Confucius, acum câteva sute de ani, a anticipat NLP spunând: „fără a cunoaște forța cuvintelor, este imposibil să cunoști oamenii“.

Domeniile de aplicație NLP

Programarea neurolingvistică se aplică cu succes în: medicină, psihoterapie, învățământ, sport, activități comerciale, civice, întreprinderi, management, politică, ziaristică, educație, justiție și multe altele. Cu toate acestea, nici un programator neurolingvist nu are pretenția că va rezolva definitiv problemele omenirii, fiindcă gradul de conștiință la care se ajunge prin studiul acestei discipline, se presupune, controlează „darul atotputerniciei“. NLP nu este un panaceu universal. Nu se preocupă, ci se ocupă întru a rezolva și schimba realmente pozitiv relațiile în/între indivizi.

Oamenii care nu reușesc să iasă din anumite situații problematice, care se simt blocați de limite impuse și autoimpuse, cărora li se pare că „destinul“ le-a rezervat o soartă

Oamenii care nu reușesc să iasă din anumite situații problematice, care se simt blocați de limite impuse și autoimpuse, cărora li se pare că „destinul“ le-a rezervat o soartă crudă, pot găsi o multitudine de soluții asupra problematichilor cu ajutorul unui valabil programator neurolingvistic.

tipul de predicate folosite în comunicarea verbală, pozițiile corporale (limbaj nonverbal), microsemnale observate atent de programator, dau o idee mult mai precisă asupra tipologiei persoanei cu care avem de tratat. Conținutul cade deseori pe al doilea plan.

Limbaj

Dat fiindcă umanii folosesc „cuvintele“ în comunicare între ei și ei înșiși în mod comprensiv, iată de ce acest aspect lingvistic al comunicării este luat serios în considerare, atât din punct de vedere neurologic, cât și lingvistic.

Cuvintele au o forță, o energie, pot crea imagini, emoții, deci pot reflecta stări emotive sau, și mai simplu, pot exprima concepții, idei etc. Stările interne și imaginile sunt provocate de „forța cuvintelor“. De exemplu, în limba eschimeză există cel puțin 20 de vocabule care reprezintă conceptul de „zăpadă“. Pronunțând una din acestea, aceste persoane își formulează imediat imaginea statului zăpezii (înghețată, făinoasă, apoasă etc.) fără a folosi adjective. Acest aspect provoacă din punct de vedere cognitiv cu totul alte reacții de răspuns la mediu al eschimoșilor decât, de exemplu, a unui european. Dacă pentru un european „zăpada este zăpadă“, albă și rece, a da o explicație unui trib african asupra zăpezii devine o sarcină cam dificilă. La un eschimos emoțiile sunt profunde și imaginile deosebit de clare, la un european aceasta devine o stare medic de intensitate, iar la un african, care în viața lui nu a

crudă, pot găsi o multitudine de soluții asupra problematichilor cu ajutorul unui valabil programator neurolingvistic. Din cauza unei educații limitante și rigide, datorită formației culturale și a mediului în care un individ își creează propriul comportament, din cauza dogmatismului care încetușează libera expresie, o persoană picarde și va continua să piardă ocazii rare, dacă nu chiar unice, care-i pot schimba viața în mai bine.

Aplicând concepțiile și procedurile din NLP se dezvoltă o capacitate cognitivă superioară, se creează o nouă bază senzorială. În consecință, indivizii vor găsi cu ușurință răspunsurile la problemele care-i preocupă. Resursele infinite care zac ascunse în ficcare vor fi exploatate, mediul înconjurător va răspunde cu eficiență.

Tot secretul constă în a fi dispuși să suspendăm, pe un timp suficient de lung, propriile credințe, pentru a putea înlătura toate barierele psihologice limitante și, de multe ori impuse.

Studiul programării neurolingvistice dezvoltă, printre altele, capacitatea deosebită de a observa. Un bun programator trebuie să știe să intre în harta lumii, absolut subiectivă a persoanei pe care o are în față, observând în principal modul cum aceasta îi spune ceea ce îi spune, căutând să iasă din ceea ce este conținut. Cu alte cuvinte, nu este foarte important ce se spune, ci cum.

Se consideră că nu există două persoane care să aibă absolut același mod de a vedea sau de a expune lucrurile.

solvejg albeverio manzoni

* S-a născut la Arogno (Elveția italiană), la 6 noiembrie 1939. Pictoriță și scriitoare, a trăit în diverse țări europene și în Statele Unite. În prezent locuiește la Bochum (Germania).

* Numeroase expoziții personale și colective, între care la Bielefeld, Bergen, New York, Marsilia, Essen, Zürich, Salzburg, Berlin etc.

* Din 1980 în tablourile sale apar cuvinte și fraze care le invadează treptat, nu mai pot fi integrate în compoziție: devin poezii, povestiri independente. De atunci alternează scrisul cu pictura, pentru ea forme complementare de expresie.

* A publicat: *Da stanze chiuse (Din încăperi închise)*, poezii/imagini, Pisa, 1987; *Il pensatore con il mantello come meteora (Gânditorul cu mantie de meteor)*, roman, Bellinzona, 1990; *Premiul Ascona pentru proză inedită; Frange di solitudine (Arabescuri de singurătate)*, povestiri, Venezia, 1994.

* În 1995 a primit Premiul *Commesa Letteraria Pro Helvetia*.

Biet clown

Acea după amiază cu palavrele,
orgoliul foșnitor,
surâsurile pline de siguranță,
și eu?

Eu mă plictiseam. Aș fi vrut să scap.
În grădină miresme de flori și
Mirosul luxului care
Mângâie viclean puful

De pe obraji.

Luxe, calme et volupté.

Dar mă aflam acolo doar întâmplător.

Acolo jos pe stradă, lângă vilă:

Cabina telefonică.

Mă duc, alerg acolo,

Vreau să urc, dar alunec.

Mă văd oglindită

- biet clown -

gingiile sângerează

fața e un rânjet umflat. Urâtă,

urâtă.

Voi reuși oare să ajung până acolo sus,

Să mă mențin în echilibru

Și să vorbesc?

Pe deal, focuri

Măslini, chiparoși se zbat
în moleșeala
unui zbârnâit de greieri smintiți.
Leneșul calm balnear: întrerupt.

Fum în coloane către soare,

lacrimi de limfă smulsă,

în zbuciumul valurilor.

Avioanele militare,

Neliniștitoare aducătoare de apă,

vuiesc

în dreptul soarelui, acum parcă mai
roșu.

Arbori: fantasme carbonizate

pe aspra spinare de dinozaur, încordată
într-o mișcare infinită

de tristețe.

O meduză moartă

Dinaintea telefonului gol,

rătăcită într-un ecou.

N-ar trebui permisă

asemănarea cu Meduza: vor profita
pentru a deveni hoți de Meduze,

și a le ucide.

Micul, blândul meu Înger

al îndelungilor dialoguri de sub platan,
doreai să fii consolată,
surâsul neasemuit de trist
vibra,

șerpii care erau părul tău
deveneau aripi de lebădă
iar privirea ta atât de tandră
fugea departe.

Poate acolo unde se întindeau
grădini nesfârșite.

Acum

rămân doar locuri de parcare cu plată.
Smulșă din rădăcinile copilăriei,
în timp ce surâsuri acrobatice,
ca flăcări înșelătoare, plutesc.

În trupul femeii

forțate să se respingă pe sine,
vor tăia un uter chircit.

Mâini vor duce

viscere sfâșiate, le vor arunca în vreo
groapă.

Dar poate că e nevoie tocmai de hoții
de Meduze,

Pentru a descoperi renunțările
necesare,

ale înțelepților adevărați și falși.

Mic Înger tandru,

îți trăiai viața de hârtie,

acum strangulată de șerpii

pe care furia zeiței ți-i

împlântase în cap.

Se va naște Pegas?

Urme paralele la infinit

Mănunchi de lumânări pe pervaz

Dinaintea orizontului contractat.

Negura suie printre schele

în zbaterea cortinelor

- port, freamăt de mare? -

lipsește clinchetul sarturilor.

Secționată subtil de o lamă, epiderma

Dermă neprotejată, deschisă

Deja supurând.

Să relativizăm cu disciplină.

Trebuie să construim pentru viitor,

Punând meticolos

Unul peste altul

Paralelipede oblice abstracte

plătite cu amărăciuni.

Umbra

unei priviri între două straturi,

sufocante, moi, de negură:

Ulise mai navighează încă spre Itaca

carla ragni

Trăiește la Locarno (Elveția italiană); e prezentă în diverse antologii de poezie. A publicat: *Innesto a quattro mani* (Altoire la patru mâini), Editura Donnavanti, 1990; *La città degli occhi* (Orașul ochilor) Istituto Editoriale Ticinese, 1992; *Le tentazioni del caos* (Ispitele haosului), Editura del Leone, 1993. Coautoare împreună cu Solvejg 'beverio Manzoni și Ketty Fusco a volumului *Il fiore e il frutto - Triandro dona*, Editura del Leone, 1993, cartea anului a Fundației Schiller pe 1994. Unele dintre poeziile sale au fost puse pe muzică.

Meteor sculptat

Răscrucea
 încolo de granițele
 adevărului
 locul imaginii
 unde se adună
 regiuni cristalizate
 aură africană
 profil de sculptură
 în afara latitudinilor
 posibile
 Lemn ars
 De aceleași vine
 mulge din iris
 reflexe
 mare spațiu
 astras
 ansurilor sacre
 turilor de implorare
 estin nestatornic
 e sculptură mutilată,
 membră gravată
 e spini și cârlige
 ister ce reunește
 ocol mirajelor îngropate
 parabola lui astăzi
 raniu meteor de
 figură sculptată
 compus în trăsăturile
 clare ale desenului
 străfulgerare de memorie
 chiar aici

Nuanțe

Luminile
 dimineții
 scriu
 pe zid
 crăpături
 de emoții
 Fără a forța pleoapele
 ca un fluviu
 cuvântul
 se umple de noapte
 Și
 rozul nuanțat
 al begoniei
 lovește respirația
 până la alungarea
 somnului
 O pată vidă,
 către locul
 ce se revarsă,
 amuțește în clipă
 Apoi,
 pe piele,
 Mozart coboară
 ca o grindină

Crăciun la București

Surprins de sângele răniților,
 Crinul roșu se apropie
 de pleoapele deschise

Peste puțin și buzele,
 atât de strânse
 vor celebra ultimul salut

Buimăceala unui Crăciun
 aruncat în craterul morților

Mai palpită încă
 pulsurile tremurătoare,
 secvențe de sacrificiu
 în spirala
 unui timp profanat

Ochi, mâini, buze,
 absorbite în clipa desprinderii
 și degete întinse, în sus, în V
 recunoscătoare înmărmuririi unui cer
 slăvit întru libertate

Bosnia

Diformitatea întregului
 ce se prăbușește,
 văzduh cu semne întunecate,

intrigi fără limite
 se-ntind de-a lungul malurilor
 Sensul nonsensului e
 un bubuit surd
 Înăuntrul iadului de foc,
 saltul halucinant
 al fecioarelor arde lacrimi
 Adevărate pietre de sacrificiu
 aruncate în noapte,
 vor împrumuta strigătului
 privirea holbată a
 pruncilor înăbușiți în
 duhoarea morții
 Bosnia.. masacrele și
 tot ceea ce se mai extinde
 în fumul dens e
 o secțiune prin
 blesteme ce stau la pândă

Acolo unde grăicște moartea
 se sufocă lăuntru
 inimii,
 se cangrenează respirația

Iar împrejur defilează umbrele,
 înăuntru, afară, pe verdele-rubiniu
 al colinei

Și apoi cirul
 la doi pași
 de casă
 deschide spații posibile
 insistă vocea:
 îți amintești de Gelsomina,
 de trompeta ei,
 de La Strada?
 Astfel intensitatea
 muzicii
 adună chemarea
 Sub marele cort
 pornește saltul
 magie!
 Iată marșul din Aida
 anunțând momentul cailor
 Și ceata
 circulară de pitici
 și trapeziști
 - ca niște maluri
 ce se ating în
 locul nelocului -
 e o silabisire a ochilor

Dar la încheierea nopții
 prin mâini iscusite
 dispăre vraja

Acum pajiștea, dinaintea casei
 e o pată opacă

ketty fusco

S-a născut la Napoli din tată italian și mamă elvețiancă, trăiește la Lugano, unde s-a mutat din copilărie. S-a ocupat încă de timpuriu de teatru, ca interpretă și regizoare, a fost vreme de două decenii organizatoarea programelor teatrale la Radio Elveția în limba italiană. În 1989 a primit Premiul „Sipario” la Carriera (Milano), iar Societatea Elvețiană de Studii Teatrale i-a decernat „Inelul Hans Reinhart” în 1994. Din 1991 este președinta ASSI (Asociația Scriitorilor din Elveția Italiană). A publicat culegerile de poezii: *Nella luce degli occhi (În lumina ochilor)*, Editura IET, 1962; *Giorni della memoria (Zilele amintirii)*, Editura Pantarei, 1974; *Il fiore e il frutto - Triandro donna*, Editura del Leone, 1993, în colaborare cu S. A. Manzoni și C. Ragni. Recent a publicat placheta de povestiri *Giove in via Nassa (Zeus în Via Nassa)*, Editura dell'Ulivo, 1998).

Și n-aș vrea să mor

Dintr-o dată e tristete
în albul unci pagini
ostile.
Încerc să caut un cuvânt
ancorat în tăcere.
Iese la suprafață doar
Moloz de vrăji trădate.
Avea-voi curajul să-mi afund mâinile-
n el?
Poate că
Nu mai am nimic de spus
Sau poate că
supunându-mă legii consumului
voi merge să sporesc
muntele reziduurilor.

Și n-aș vrea să mor
Fără harul tău, poezie.

Doi în iarnă

Puțina căldură
ce iese din degete
ca o undă
ținându-mă de mână
revedem împreună
anotimpurile parcurse:
nostalgia unei adieri
de aprilie
pe fețele noastre intacte
și a miezului de vară
- trupuri fericite
în armonia solară -
și a ciorchinilor de struguri
dintr-o toamnă la care
priveam siguri de noi.
Dar nici măcar frigul
ce ne învăluie trupurile
nu ne sperie
dacă în iarnă
încă mai suntem doi.

Către decembrie

Poteci străbat
trupul greu al muntelui
Desenat pe cer
printre cabane răzlete
Vipere ostenite
caută somnul iernii.
Fi-vor albe
sub nea
sate pierdute
și doar privirile ațintite
le vor învia.
Trudește
sus pe cărări neumbrate
drumeagul frumos
ncabătut.
Ținutul e tăcere
dar în focul din sobă
pocnesc castane obsesiv.

Tu și eu, munte,
vom continua să ne privim

Solstițiu de vară

Am așteptat mereu
ziua cea mai lungă a anului
cu un fel de neliniște.
Mi se părea
că eu sunt anotimpul florilor
și al fructelor de pe ramuri
al păsărilor și furtunilor
că sunt încă - și pentru o clipă -
eternă.
În blândețe seri de iunie
sorbeam acea lumină nesfârșită
până când noaptea
venea să mă aline.
Beată mă întindeam pe iarba.
Capul mi se rotea cu stelele.
El îmi lua mâna
Suiam pe deal să scrutăm infinitul
citeam în ochii lui o mângâiere.

Piazza del popolo

Așezată la Rosati lângă o măsuță
în umbra colorată a țigăncii
ce-mi citește în palmă
dospește timpul în visare
în cer migrează
o turmă de nori...
și rândunici și aeroplane
în jurul obeliscului
și prin părul sfintelor baroce
pe cununa bisericilor gemene.
Vântul dinspre apus
înflorește la picioarele lor
semințe sălbatice venite de pe coline.
Sunt fete
fugind desculțe
în întâmpinarea unei iubiri
pietrificate
în pas de dans.
De la balustrada grădinilor
unduire multicolore de turiști
se apropie să privească
zeități închise în marmură
fără a ști cine
fără a ști cum.
Ghidul emite sunte
fragmente de cuvinte
pe care istoria le amestecă
și le copleșește.

ÎNTR-O SEARĂ DE IUNIE

Nu blugii uzați mi-au atras atenția, obișnuiți cum suntem să-i vedem purtați chiar și de persoane de rang social înalt. Ci privirea omului m-a izbit, când s-a întors: doi ochi pe care nu reușeam să înțeleg dacă erau ironici sau blânzi, în fața descârnată cu trăsături parcă cioplite în lemn, și totuși monioase.

Și nici măcar părul, cu șuvițe lungi și neîngrijite, nu mi s-a părut ciudat: poate, da, acel început de chelie de-abia zărit, o răritură la spate, aducând cu o tonsură clericală și, poate, cămașa, tot din stofă de blugi, deschisă la piept și strânsa cu un șnur.

Își dădu seama că îl priveam și a intuit probabil ceea ce mă întrebam puțin alarmat:

- Ce-o fi făcând în fața grădinii mele, pe o stradă privată, la ora opt seara? Dar din fericire e iunie și după ora legală e încă lumină.

Mi se adresă într-adevăr imediat, fără introduceri:

- Ați văzut? Au tăiat copacii.

Mi se păru că vocea lui avea un ton de proș.

- Eu n-am nici un amestec - i-am răspuns imediat. Trebuie să construiesc două vile, aici în fașă, și atunci copacii...

Clătină din cap dezaprobat.

- Erău frumoși, o insulă verde suspendată în aer... Se ghemui lângă mormanul de frunze rămas pe jos și, cu un bețișor, pătrunse în desișul ramurilor șoptind ceva. Probabil că e puțin nebun, mă gândii eu. De unde vedea el copacii? Pe aici, prin împrejurimi nu-l remarcasem niciodată... vreun chiriaș din noile case populare, foarte probabil.

- Cuibul - zise cu amărăciune. Și adăugă: Mi se părea că știu deja.

Apoi, cu delicatețe, își vârî mâinile în masa verde și scoase de acolo ceva care se mișca și diuia. Nu m-am apropiat, desigur, stupefiată cum eram de acea apariție.

Acum venea către poarta mea.

- Văd că aveți mulți copaci. Îmi permiteți să accastă mutare?

- Dar desigur, i-am răspuns puțin neurajată. Ciudat dar cumsecade, gândii eu.

Intră și se îndreptă spre cireș, ținând cu o grijă nespusă în căsușul palmelor, acel ceva viu pe care de-abia îl eliberase din desișul anurilor tăiate.

- Trebuie să-l așez sus, cât mai sus; vreo musică, nu se știe niciodată... îmi dați scara? Nu pot să-mi deschid palmele...

- I-am spus că păsările își părăsese puii încă îi atinge cineva. Zâmbi. Avea dinți curați și acea expresie mereu ironică și blândă.

- Știu. Dar poate că această mamă mierlă nu va face. Sunt pui de mierlă, știați?

Sigur că știam. Nu se mai putea dormi ceva mai mult dimineața de când niște mierle își leseseră zona drept sălaș. Am sprijinit scara pe copac.

- E bine așa?

Într-o clipită dispăru printre frunzele leșului.

Gândul mă duse la elfii de nordică memorie etnologică, în vreme ce îl vedeam refăcând cu demânare bietul cuib și aranjându-l între două ramuri depărtate.

- Nu va fi nevoie să meargă prea departe ca găsească hrană - zise vesel, coborând.

Apoi se întoarse afară și se îndreptă spre mormanul de crengi tăiate.

Nu le scotoci, cum făcuse înainte, cu un bețișor. Stătu acolo nemișcat și privind pejur.

Toate lucrurile mi s-au părut neclintite în acel moment, până și automobilele gonind pe autostradă.

- Vreți să beți ceva? - mă auzii întrebându-l deodată, parcă fără voia mea.

Mă liniști cu mâna, șoptind:

- Vă rog!

Toate trebuie să mi se întâmple mie, gândii eu. Dar aveam tocmai acolo, pe masa din grădină, carafa cu suc de portocale și i-am umplut un pahar. Când m-am întors l-am văzut înaintând din nou spre mine cu un aer, de astă data, misterios. Și îmi făcu un semn ca pentru



ketty fusco



a-mi recomanda să nu mă mișc, să nu tulbur nici cu gesturile, nici cu vocea. L-am privit mai întâi uimită, apoi l-am măsurat fără teamă, din cap până-n picioare, ca pentru a cere o explicație. Ochii mei se opriră asupra încălțării. De pânză, desigur, și deformate de îndelunga folosință sau de o continuă drumejie. Mergea precaut, cu pas lent și regulat. Privirile mele au urmărit ritmul acela.

În spatele bărbatului, la un metru distanță, o mierlă țopăia în aceeași direcție.

Mierclele seamănă toate între ele: remarcasem una, puțin înainte, care se deplasa nervoasă pe terenul copacilor doborâți.

Să fi fost un el sau o ca acea mierlă din cuib care, după spusele omului, făcuse excepție de la regulă?

Totul mi se părea magic, în acel moment, precum proiecția reală a unui desen animat.

Mi-au trecut pe dinainte. Nemișcată și mută, așa cum mi se poruncise, am observat ciudata pereche intrând în grădină, parcurgând pajiștea în diagonală, îndreptându-se spre cireș.

Am clipit puternic ca să știu dacă visam.

M-am să ciupit:

- Au! Eram trează. Am încercat atunci să dau o explicație realistă întâmplării.

M-am gândit: „verzii” ăștia! Nu mai știu ce să născocesc.

Omul și mierla erau acum lângă trunchiul cireșului. Chiar vroiam să vad cum avea să se sfârșească.

- Pui rămășag că mierla se lasă prinsă și dusă pe creangă? - am lăsat să-mi scape în șoaptă. Când colo, nu: stăteau acolo. Omul nu punea nimic. Stătea acolo și alăta. Doar privea în sus. Acum și mierla își ridicase capul, așa cum fac păsările, oblic, către piuitul firav ce provenea din desișul arborelui.

În acel răstimp sună telefonul din casă. Acum e mai bine că sunetul e dulce și ondulat... Mă repezii.

- Scuzați-mă, am greșit numărul - îmi zise o voce îndepărtată, aproape solemnă, ce părea să vină de foarte departe.

- Ei, da de unde știți că ați greșit? - răspunsei eu - nu v-am spus încă cine sunt... -

Dar celălalt închisese deja.

- La naiba! Am pierdut finalul. - Și am

alergat afară în grădină.

Nimeni. Nici om, nici mierlă.

- La naiba, tocmai am pierdut finul! M-am dus pe stradă.

Omul în blugi era deja departe. Se întoarse și cu un semn liniștitor din mână:

- Totul e în regulă - zise - nu vă faceți griji din pricina zbâmbăitului telefonului: nu mai sunt violente ca odinioară. Cel puțin telefoanele au învățat ceva.

Râse de propria butadă și dispăru după colțul ultimei vile.

Asta trebuie să o povestesc neapărat, gândii eu. Și toată seara, pentru că eram singură și nu puteam să o povestesc nimănui, am rumegat întâmplarea.

A doua zi de dimineață era sâmbătă și, când m-am trezit, am crezut că era cel puțin ora nouă. Dar nu era decât șapte și peste zgomotul ușor al autostrăzii, răsună înalt un ciripit, un zvon de țipete ascuțite și agitate, ca un schimb de cuvinte între oameni care se ceartă. Am deschis în grabă ușa-ferastră dinspre grădină, chiar în fața cireșului.

Sfada, pentru că doar de sfadă putea fi vorba, provenea din crengile unde omul așezase cuibul.

Certuri între chiriași, mă gândii eu. Lucrul mă și distra puțin: „verdele” nu avea probabil o vedere prea bună. La naiba, să impui în mod atât de indiscret unei respectabile familii, fie ea de pișigoi sau de prigonii, vecinătatea unei familii de biete mierle în bejenie...

Sau poate că o făcuse anume, în cazul în care mierla nu ar fi făcut excepție de la regulă și și-ar fi părăsit puii, așa cum mi se părea că se întâmplă de obicei în asemenea cazuri; atunci puii ar fi fost, cinc știe, adoptați de o familie mai avută?...

De fapt, avusese dreptate acel „verde” apărut și dispărut cu o seară înainte. Într-adevăr, ascuțindu-mi privirea, zării sus, la înălțime, printre frunze, corpul mierlei, încă foarte agitată dar cu o voce mai puțin polemică. Stătea aplecată asupra cuibului cu aripile deschise ca să-l apere. Acum și pișigoiul sau prigoria? (nu reușeam să disting pasărea) se liniștise. Cele două mame stăteau spunându-și ultimele cuvinte. Și erau cuvinte de împăcare. Am reintrat în bucătărie. Iată o sâmbătă care se anunța bine. Savurând cafeaua-expres, atingând obiectele cotidiene, lăind pâinea, încă mă mai întrebam dacă povestea extraordinară pe care o trăisem în acele ore nu fusese cumva un capriciu al fantaziei mele. Dar orice ar fi fost (și pe urmă, nu, trebuia să fi fost adevărat): ridicând storurile ferestrei, am văzut câțiva oameni încercând într-un autocamion crengi și trunchiuri tăiate): în sfârșit oricare ar fi fost natura povestirii mele, doream să-i dau un nume, un titlu. Și primul care mi-a venit în minte și s-a impus alegerii mele a fost:

Într-o seară de iunie... Sfântul Francisc a trecut pe aici.

poezie retoromană elvețiană (selecție din revista *litteratura*, nr. 22/1998)

peder cadotsch

Născut în Bonaduz, în 1922, copilăria și tinerețea și-o petrece în Savognin. Scrie în graiul surmiran, mai ales lirică, pusă pe note în cea mai mare parte. Continuă să scrie în graiul natal, deși din 1954 locuiește în partea germană a Elveției, la Lucerna.

Volume: *Țară binecuvântată, Proză și poezie*, 1967, *Scântei, Lirică*, 1971, *Destulă lumină, Lirică*, 1984, *Mai zboară rândunelele, Lirică*, 1992

Îndepărtate stele

Întunericul greu
se rostogolește
în vale
cu liniștea
noptii.

Cerul înstelat
e tare departe
dar stelele

înoată
în apa
izvorului

Ce fericire
să beau
cerul înstelat
din apa proaspătă
ce vrăjește.

Dar stelele rămân
pe cer
și în izvor -
iar în minc dăinuie
nestinsa sete!

Născută în 1963, în localitatea bilingvă (românș-germană) Domat/Ems, Graubünden, trăiește în prezent la Berna. A urmat Școala normală din Chur și a făcut apoi diferite specializări. Din 1995 este redactor al revistei „Litteratura”. Scrie lirică și proză scurtă. Volume: *Noiembrie, Poezii*, 1995; *Atât de departe, Nuvelă*, 1998.

Treizeci de ani

Bună zi azi, azi e-o zi bună, da, azi e bună

Zac pe nisipul tuciriin
oase strivite de pământ
gânduri ce-atârână în aerul cald
picurând ca ceara
pe creierul meu
Număr degetele de la picioare: treizeci

Clară și sticlă sunt azi

văd în adânc și aud de departe
mă rup în două pe mijloc
- început și sfârșit
Pielea-i
trecută deja
pe partea umbrită
Ling și aduľnec copilăria

fabiola carigiet

Slabă și mută
cercată de teamă cât munții
sunt eu
copil azi
Îmi trag pielea
peste cap și urechi
și mă las să cad
în călduț

Cu privirea plecată
cutreier ținutul
adun colb
și îl semăn
Bătrânică albită
obosită de-a fi
sunt
N-am chef de nimic azi
- am văzut tot
Las jocul
scărbită

Zile întregi
la șir
scrutând întunecimea
întind fire
și înnod
degetele de la picioare

- prind muște
stelele sunt prea sus.

S-a născut în Cavorgial/Tujetsch, cantonul Graubünden. Profesor secundar, locuiește în Schaffhausen. În perioada 1970-1973 este președinte al Uniunii Scriitoarelor și Scriitorilor Români. Redactor al revistei „Litteratura”, 1991-1995. Poet și prozator prolific cu un simț aparte pentru expresia idiomatice. Autor de biografii.

Volume: *Apără-ne de rău, Roman*, 1961; *Pieder da Pultengia, Roman istoric*, 1964; *Fiul lui anticrist, Roman*, 1967; *Convorbire cu asasinul, Jurnal*, 1970; *Vin sarazinii, Roman istoric*, 1974; *Ierburile nopții, Povestiri*, 1976; *Priu țurcuri și strămtori, Povestiri*, 1985; *Deopotrivă cu altul, Autobiografie*, 1991; *Măcrișul-iepurelui, Poezii*, 1990; *Vânturi, Poezii*, 1995 etc.

Vânturi

În miez de august născut
rostogolit într-o pârloagă
aproape uscată
cu alți ciulini -
dedesubtul pășunii
să zăresc începui
un drum depărtat
deși am rămas
un copil retardat
naiv și credul
pân când un timp
cu soare bogat
s-a îndurat de mine

vic hendry

viața mi-aș fi dat
ca tot să răstorn
și să-ndrept ce e strâmb
dar de fapt - ce-am făcut -
semănai buruienii și m-am ars
și cu urzici m-am urzicat
am oropsit pe oropsiți -
m-am ținut sus și-am cârâit
în timp nesigur și pașiv
și descori am supărat
pe mine primul și pe alții

Rugăciunea unui copil

Veverița
și-a făcut provizii
de sămburi și alunce
arătoase

Acum e pusă pe somn
în ascunzișul ei de foi uscate
și doarme dusă

Doamne
de ce nu-s și eu
o veveriță
sau un hârciog sătul?

felix giger

Cuvinte

Cuvinte, e bine
pentru cele de ieri

Cuvinte, e bine
pentru cele de mâine

Ucigașele clipei

Născut în Surrein/Sumvitg, regiunea
Surselva. Studii de romanistică. Redactor șef al
Dicționarului tezur român și al revistei
„Litteratura“ (1978-1990). Autorul serialului
comic Istoria romanișilor. Este reprezentantul
generației de poeți moderni.

Volume: Un anotimp în iad, Poezie în
proză, 1978; Fire de șarpe, 1980; Oază, 1982;
Cărări de portocală, 1984 etc.

Născută la Falera, Graubünden, în
1931. Profesoară de lucru. A locuit în
Paris, Münster și Berlin; a ținut o
bibliotecă la Konstanz. Locuiește în
prezent în Bottighofen, Thurgau. Scrie
mai ales lirică, în ziare reviste și
antologii.

Volume: Prin mii de sticle, Lirică,
1987.

Biografie

Strugurii atârnă
și acum
prea sus.

Ulciorul e în drum
spre izvor

Am urlat
împreună cu lupii

tresa rüthers- seeli

Pic cu pic
au făcut eleșteul
numai piatra
a rămas neclintită

Grădina mea

O grădină
încărcată
de flori

ierburi și ierburi

patlagini
cu minciuni
lungi
și scurte

și
o grămadă
de iarbă-rea
pe buza
inimii

flurin spescha

Născut în 1958, locuiește la Zürich. Scriitor
traducător. Scrie în română și germană,
rescând ca bilingv în Domat/Ems,
Graubünden. Studii de romanistică și de critică
literară. În perioada 1991-1995 - președinte al
Uniunii Scriitorilor și Scriitoarelor Români.
Redactor al revistei „Litteratura“ și
organizator al Zilelor literaturii române la
Domat. Combatant pentru introducerea și
acceptarea limbii române standard
Rumantsch Grischun“.

Volume: Das Gewicht der Hügel
(Greutatea colinei), Roman, 1986; Foc și
trădă, Roman, 1993; Gaudenz, Piesă de teatru,
1995; Ceremonies, Povestiri în traducere
gleză, 1996; Der zwölfte Tag danach (A
dăsprezecea zi), Povestiri, 1998.

Patru trucuri pentru uzul cotidian

Primul truc:

Dacă întâlnești o persoană slabă, trebuie s-
o faci să creadă că-i puternică. Ai putea să-i
spui de exemplu: Arăți grozav! Chintesență:
persoana rămâne slabă.

Al doilea truc:

Dacă tu ești slab și întâlnești o persoană
puternică, trebuie să-i confirmi că-i puternică.
Ai putea de exemplu să zici: Arăți grozav!

Chintesență: prin asta ea este așa de
ocupată cu ea însăși că nu mai are nici timp
nici spațiu să pretindă de la tine contrariul.

Al treilea truc:

Dacă ești slab și întâlnești o persoană slabă,
trebuie să-i arăți că tu ești și mai slab decât ea.
Înainte ca ea să poată arăta că se simte
slabă, trebuie să-i spui: Ești într-adevăr de
invidiat!

Chintesență: Poți să rămâi liniștit slab cum
ești.

Al patrulea truc:

Tu ești puternic și întâlnești o persoană
puternică. Ai putea să-i spui: Am o slăbiciune
pentru tine! Și ea îți-ar zice: Am o slăbiciune
pentru tine!

Chintesență: Ești puternic numai când îți
arăți slăbiciunile - totuși cu o singură condiție:
trebuie să fii într-adevăr puternic.

Putere

Cunoaștem o persoană care avea totul.

Dacă acea persoană ar fi știut
că eu n-aveam chiar nimic,
poate ar fi trebuit să se rușineze.

Dar în realitate era alifel.

Acea persoană credea că eu aș avea totul.

De când am aflat

că acea persoană credea

că eu aș avea totul,

aveam totul.

Asta era greu.

Comparativ cu tine

eu n-am nimic,

a zis persoana

Ca să lămurim problema

i-am spus:

Eu am cât ai și tu!

Asta a fost sfârșitul relației noastre.



1). Româncă sau elvețiancă? Nu mai contează, când ne fixează de sub lentile seducătoare!

2). Viorel Grecu închină un pahar de licoare în onoarea compatrioților săi!

3). O biserică ortodoxă nu e ocolită de români: în imagine Magdalena Popescu Marin, Costel Țucă și Eugen Uricaru.

4). Petre Stoica nu scapă prilejul să aducă un omagiu vinului.

5). Peisajele elvețiene au atras în mijlocul lor și delegația română.

